

Y. Kerhonen

Poikien
Kirja

Y.K.

Poikien.
Kirja

Veikko
Korhonen.

POIKIEN KIRJA

KIRJOITTANUT

VEIKKO KORHONEN

KUSTANNUSLIKE MATTILA & KUMPP.
HELSINKI.

KOUVOLA 1924
KOUVOLAN KIRJA- JA KIVIPAINO O.Y.

JONNI-SEDÄN LUONA.

Heikki ja Paavo istuivat kirjojensa ääressä, valmistellen huomisia läksyjä. Äiti oli äsken korjannut päivällisen pois pöydästä ja siistinyt huoneen. Oli hiljaista. Vesikattila vain lauloi hiljaa hellalla.

Läksyt eivät oikein maistuneet tänä iltapäivänä pojille. Siihen oli syynä huhtikuun illan kaunis kajastus, joka tulvehti ikkunasta sisään ja teki jollakin tavoin rauhattomaksi. Ulkona olisi ollut verrattoman hauska toisten toverien kanssa, mutta äiti oli kieltänyt menemästä, ennenkuin hän tulisi kotiin kaupungilta ja juotaisiin teetä ensin yhdessä.

— Korjaa Heikki tulta vesikattilan alle, käski Paavo, joka oli kahta vuotta nuorempi veljeään.

— Korjaa sinä, kun olet kerran nuorempi, sanoi Heikki.

— Minulla on enemmän läksyjäkin.

— Minä korjasin viimeksi. Mene nyt.

Viimeinenkin liekki sammui hellasta ja kekäleen pää putosi permannolle ja jäi siihen.

Heikki työnsi jyrinällä tuolin syrjään ja heitti kekäleen hellaan.

— Olet koko aasi, kimmahti hän veljelleen. — Kunhan äiti tulee, niin . . .

— Ettäkö kantelisit, naurahti Paavo.

Heikki vaiken. Hän tiesi, ettei äiti pitänyt siitä, että hänelle tultaisiin kielittelemään. Siksipä Paavon nallikka niin sanoikin.

Heikki oli äsken täyttänyt neljätoista vuotta, pitkä, hon-telo poika. Hän oli nyt neljännellä luokalla yhteiskoulussa. Viime keväänä oli hän saanut ehdot ja hädin tuskin ne suoritettuaan päässyt muuttamaan seuraavalle luokalle. Paavo, kahta vuotta nuorempi, lyhyt, pullea, teräväpäinen ja toisinaan sukkelasuinenkin veitikka, lopettaisi loistavasti kolmannen luokkansa, kun Heikki sensijaan voisi jäädä tänä keväänä kokonaan luokalleen.

Niin surullisesti olivat asiat.

Ei auttanut, vaikka äitikin valitti ja opettajat tekivät parhaansa. Heikille ei tullut kiirettä milloinkaan. Paavokin pyrki joskus veljeään kiusottelemaan:

— Kahdenkymmenenviiden vanhana ylioppilas, kolmenkymmenen vanha kandidaatti ja neljäkymmenen vanhana maisteri, ja ajatelkaa, seitsemänkymmenen vanhana saa hän jo painaa tohtorin hatun päähänsä.

— Entä sinä, ärähti tähän aina Heikki, mutta ei voinut ryhtyä luetteloja tekemään. Paavo oli ahkera poika ja, vuotta myöhemmin kouluun tullessa kuin veljensä, hyvin edistynyt.

Vesikattila lauloi hiljaa hellalla ja pojat koettivat taas syventyä lukuihinsa. Paavokin tunsu nyt kovin kaipaavansa ulos ja vähän väliä silmäsi hän ikkunasta pihamaalle, joka

oli äsken lakaistu puhtaaksi. Kosteaa hiekkaa ja kulonurmi muutamien puitten juurella näytti niin kovin houkuttelevalta. Kohta tulisi kevät ja koulu loppuisi. Sitten... sitten...

Värikkäät kuvat kesästä keskeyttivät kokonaan Paavon lukemisen.

Portaissa kuului askeleita, ja äiti tuli sisään.

— Voi rakkaat lapset, kun olette antaneet tulen sammua kokonaan, sanoi hän heti pojille.

— Minä käskin Paavo, mutta hän ei korjannut tulta, puolustautui Heikki.

— Miksei Heikki pojuni itse korjannut, sanoi äiti. — Pienien tehtävien suorittamisesta saa aina enemmän iloa kuin käskemisestä. Paavonkin pitäisi tehdä käskemättä, mitä osaa ja saa aikaan.

Äiti näytti olevan hyvällä tuulella, ihanpa iloinen, ja pojat miettivät, mistä se mahtoi johtua. Jokin hyvä uutinen oli varmaankin äidillä.

Pian valmistui tee äidin laittamana, ja katettuaan pöydän sanoi äiti:

— Minullapa on hyviä uutisiakin. Ja se koskee teitä, pojat.

— Arvasinhan sen. Äiti näyttikin niin iloiselta, virkkoi Paavo. — Sanohan sitten meillekin.

— Jos lupaatte olla ahkeria ja teette nurisematta, mitä äiti vaatii, niin pääsette kesäksi Jonni-sedän luokse maalle.

Sain häneltä kirjeen, jossa hän lupaa ottaa teidät koko kesäksi kotiinsa.

— Sepä hauskaa, iloitsi Paavo, mutta Heikki arveli, että setä vaatii tekemään työtä ja se ei olisi hänestä yhtään hauskaa, varsinkaan kesälomalla.

— Huonostipa Heikki ottaa vastaan uutisen, sanoi äiti. — Ei setä liikoja vaadi ja työhän on kaiken olevaisen alkulähden. Ilman työtä ei elä kukaan, ei ainakaan saisi elää. Ne, jotka elävät työttöminä, eivät saa nauttia koskaan raitista elämäniloa, usko se poikani.

— Pääsemmekö me sitten maalle heti, kun koulu loppuu? kysyi Paavo, jota ei näyttänyt työnteko kovin pelottavan.

— Luulisinpa. Koetan saada siihen valmiiksi kaikki, mitä siellä tarvitsette.

— Siellä nyt ei tarvitse liioin mitään, maalla, sanoi Heikki. — Ollaan hurstissa, niinkuin rengit ja piiat, naureksi hän ja alkoi kertoa, miltä silloin oli näyttänyt maalla, kun muutamia vuosia aikaisemmin olivat olleet äidin kanssa käymässä Jonni-sedän luona. Heikin kertomus oli puhdasta pilkkaa ja äiti sai taas syytä nuhdella Heikkiä.

— Ei saa halveksia piikoja ja renkejä eikä muitakaan maatyömiehiä, sillä he kantavat tässä maassa raskaimman kuorman ja helteen. Heidän työnsä on monastikin suuriarvoisempaa kuin monen muun, jolle pää paljastetaan. Toivoisin, että sinä Heikki oppisit kunnioittamaan maan pääelinkeinoa.

Puheltiin kaikenlaista maalle muutosta, johon Heikkikin jo innostui. Pojat saivat teensä ja luvan mennä vähäksi aikaa ulos.

— Parin päivän perästä on Vappu ja sitten hummataa, sanoi Paavo hypähdellen innoissaan.

— Mitä se hummaaminen on? kysyi äiti naurahtaen.

— Semmoista, että poikasakki kulkee kadulla ja väliin hihkaisee. Etkö sitä nyt tiedä, äiti.

— Kadulla kuljetaan kauniisti, eikä huudeta. Eihän koulupojat saa sällimäisinä kulkea, neuvoi äiti.

Pojat vilistivät ulos ja olivat pian naapurin pihalla kertomassa maalle muutostaan toisille tovereille.

— Mitäs tyhjää te nyt puhutte, alkoi muuan Paavon luokkatoveri kiusotella. — Mihinkäs kotihiiret muuttavat.

— Yhtähyvin kuin kaupunkirotatkin.

— Olemmeko me rottia, hä?

Kinastus jatkui ja pian oli tappelu valmis. Kieriskeltiin pihamaan sannassa, ja kun vastapuoli oli lukuisampi, mutusteltiin poikia hyvänpäiväisesti. Karkuunkaan eivät pojat olisi lähteneet, ellei pihamaalle olisi sattunut tulemaan vanhempia ihmisiä. Lähtiessään mutaisi kuitenkin Paavo muuatta poikaa nyrkillään naamaan ja huusi:

— Siitä saa lukkarin Sami tortun.

Poika tupertui pihamaalle ja suusta tuli verta. Vaivoin pääsi hän kotiin, jossa kanteli asian, ja pian se joutui rehtorin korviin. Veljeksillä oli aresti varmasti tiedossa. Tulipa

se vielä äidinkin korville samana iltana, ennenkuin pojat ehtivät mennä nukkumaan.

Äiti liikkui keittiössä kyynelsilmin, ja pojat arvasivat hänen kuulleen heidän nujakoinnistaan naapurin pihalla.

Tuntui pahalta, sitä ei voinut kieltää, vaikka olisi ollut kuinkakin urhoollinen olevinaan.

— Mitä luulet äidin sanovan? arveli Paavo veljelleen.

— Tietysti niitä tavanmukaisia neuvojaan latelee, sanoi Heikki.

Paavon mielestä ei Heikin olisi niin pitänyt sanoa, mutta ei virkkanut siitä mitään veljelleen. Sanoipa toista, mitä ajatteli:

— Niitähän se aina...

Äiti neuvoikin taas tapansa mukaan ja varoitteli enää sellaiseen seikkailuun antautumasta. Nyt he olivat häpäisseet itsensä ja äitinsä.

Paavollakin oli vielä paha omatunto siitä, että oli kannattanut Heikkiä, kun tämä puhui halveksien äidin neuvoista.

Se olisi nyt pyydettävä anteeksi äidiltä, mutta he olivat jo vuoteessaan, ja Heikki varmasti nauraisi hänelle, jos hän rupeaisi sellaisia anteeksi pyytämään.

Mutta hän ei saanut rauhaa.

Samapa se. Jos Heikki nauroi, niin naurakoon. Sii-täpä näkee, ettei se ollut oikein.

— Kuule äiti. Annatko minulle anteeksi vielä toisenkin asian.

Se tuli tuskin kuuluvasti Paavon vuoteesta.

— No, mitä se olisi?

Äiti kumartui Paavon vuoteen yli.

— No kun minä tulin sanoneeksi halveksivasti sinun neuvoistasi, äiti.

Paavo kuulosti, eikö Heikki tunnustaisi samalla, mutta tämä nauroi vain. Paavo aikoi jo sanoa äidille, että Heikin alkua oli kaikki tyyni, mutta ei kuitenkaan kehdannut.

— Saahan Paavo pieni anteeksi, mutta eihän poju enää vasta halveksi äidin neuvoja.

— En milloinkaan.

Kun äiti poistui huoneesta, kivahti Paavo veljelleen:

— Miksi et tunnustanut sinäkin äidille?

Heikki nauroi vuoteessaan.

— Eihän olisi ollut pakko sinunkaan. .

Se tuli kuin arvellen ja Paavo tunsu, että veljelläkin oli huono omatunto, mutta ei tahtonut sitä tunnustaa itselleen.

Se suututti Paavaa. Mitä minä hänelle tekisin? mietti hän. Kantelu äidille oli kiellettyä.

Heikki tuntui kuitenkin pian unohtaneen koko asian.

— Kun minä pääsen maalle, niin minä en tee mitään muuta kuin uin ja ongin kaiket päivät ja katselen tyttöjä leikitovereiksi.

— Hyh... vai tyttöjä! Ja sinä luulet sedän sallivan sinun niin laiskotella!

— No ei se ainakaan kintuilla hyppää, se on varma.

Tulee olemaan hauskaa, kun saa kiusotella talon kukkoa ja äkäistä härkää ja puskettaa pässiä.

— Nyt minä en yhtään ymmärrä sinua, virkkoi Paavo.

— Se ei vetele Jonni-sedän luona. Ja sitäpaitsi se ei olisi oikein tehty.

Heikki hohotti ja se kiukutti helposti kiivastuvaa Paavo.

— Lakkaa jo höröttämästä, että saa nukkua. Huomenna on meillä onneton päivä.

— Mitä luulet siitä tappelusta tulevan? kyseli Heikki.

— Sitä, mitä aina pahan teosta seuraa. Pääsemme karseriin ja päiväkirjaan tulee harakan varpaat.

— Se olikin sinun syytäsi kaikki, sanoi Heikki. — Minäkin saan nyt sinun tähtesi rangaistuksen.

— Paremmiin sinä sen ansaitset kuin minä. Tämänkin iltaisista puheistasi.

Heikki jatkoi alkamansa syyttelemistä, mutta Paavo ei enää jaksanut kuunnella. Siepaten vesikannun kaatoi hän sen sisällön Heikin pänpohjiin.

Heikki pakeni huutaen keittiöön. Äiti tuli hätään.

— Mitä se sellainen... eikö tappelu jo mielestänne riittänyt?

Paavo selitti syyn. Äiti koetti pidättää nauruaan, sen huomasi Paavo, ja se helpoitti häntä. Heikki olikin niin kovin hassun näköinen keittiössä kuivatessaan itseään ja motkottaessaan:

— Kyllä minä sen vielä maksan.

Äiti sai sovinnon aikaan ja pian olivat veljekset unen helmoissa, ensin suunniteltuaan kesän viettoa maalla.

Kuukausi oli vierähtänyt. Äiti saatteli poikia asemalle. He olivat nyt matkalla Jonni-sedän luokse.

Kesäkuun ensimmäinen päivä oli kaunis ja pilvetön, ja pojat nauttivat jo edeltäpäin matkastaan.

— Se vain on niin surkeaa, että sinä äiti et pääse matkaan. Olisi varmaan haus Kempaa, kun sinäkin olisit siellä, sanoi Paavo.

— Minullahan on täällä lehmäni ja toimeni. En minä koko kesäksi jouda.

— Mutta lupaathan tulla käymään, sanoi Heikki, joka katsoi velvollisuudekseen sanoa jotain lämmintä äidille.

— Tulen kyllä ja silloin minä toivoisin kuulevani vain kiitosta teistä. Kaikesta muustahan olen jo teille puhunut, mutta tahtoisin vielä muistuttaa, että tekisitte työtä. Se varjelee kaikesta pahasta.

Pian juna lähti, ja pojat huiskuttivat vielä äidille. Mie-lihyvä matkasta pyyhkäisi pois eron ikävän ja innokkaasti ohi viliseviä maisemia katsellen ja keskustellen sujuikin matka pian.

Jonni-setä oli tullut itse asemalle.

— Onko hauskaa päästä maalle? kysyi hän heti pojilta ja samalla kiirehti hevosen luo, joka odotti aitaan sidottuna.

On, on. Siellähän saa uida ja onkia, vai miten, setä? sanoi Heikki.

Setä huomasi, että Heikki koetti esiintyä huolettoman varmasti ja melkein kuin aikuiset. Se ei miellyttänyt setää. Hän sanoikin siitä heti Heikille leikkillisesti hymyillen.

— Sinustahan on taitanut paisua jo aikamies.

Siinä oli hyvántahtoista ivaakin, jota Jonni-setä oli usein halukas käyttämään, mutta Heikki ei nyt sitä huomannut.

— No ainahan sitä. . . , sanoi hän.

— No, no. . . kyllä sinusta tehdään vielä siinä suhteessa pieni poika, kunhan kotiunnutaan Hernemaassa. Entä sinä Paavo, joko sinäkin kuvittelet olevasi aikamies?

— En minä vielä, sanoi Paavo hämillään ja setä nauroi.

Setä oli jo kääntänyt maantielle hevosen ja mentiin hyvää kyytiä.

— Niin, kyllä miestä pitää olla pikkupojassakin, siinä missä tarvitaan, mutta sen tulee ilmetän ainoastaan reip-pautena ja ahkeruutena ja vieläpä kohteliaisuutenakin. Onhan niitä pikku pojan miehuuteen kuuluvia ominaisuuksia paljonkin, mutta niistä puhutaan sitten toisen kerran. Nyt katsotaan, miten tämä sedän Polle osaa ravata.

Ja setä kiinnitti ohjaksia. Olipa se menoa. Ihan nau-rattamaan rupesi ja sydän alassa viilsi niin somasti.

— Enkö minäkin saa joskus ajaa? kysyi Heikki.

— No tahtooko Paavokin. . . ? kysyi setä.

— Kyllähän minä mielelläni. . .

Setä nauroi ja sipaisi kädellään Paavon poskea.

— Kyllä te saatte opetella ratsastamaan, mutta ilman satulaa, niinkuin maalla on tapana. Saa nähdä, kumpi teistä ensin oppii.

— Minä varmasti, kerskui Heikki.

— No ei saa olla niin varma itsestään, sanoi setä. — Eikä ainakaan antaa sen noin tulla kuuluville.

Heikki punastui. Hän alkoi jo harmittaa sedän opettamishalu, vaikka tiesikin, että setä tarkoitti ainoastaan hyvää. Hän päätti vaieta kokonaan.

Mutta Paavo puheli jo innostuneena sedän kanssa, voitettuaan ensin ujoutensa.

— Joko ahven syö onkea? kysyi hän.

— Ei vielä, ennenkuin juhannukselta. Vai ahvenia sinä mietitkin. No, onhan siinä kotijärvessä ahvenia, semmoisia köriläitä ovatkin, että saat varoa, etteivät mukanaan vie.

— Minä sain kerran kaupungin lahdelta semmoisen ahvenen, että painoi kaksi kiloa, sanoi Paavo räpytellen silmiään. Paino oli tullut sanotuksi edeltäpäin ajattelematta.

Setä ihan hohotti.

— No jaksoiko pieni ressu semmoisen kalan kantaa kotiin?

Paavo kävi turkinpunaiseksi kasvoiltaan. Setä oli huomannut, että hän pisti pitkän valeen. Heikki vielä alkoi höhöttää ja sanoi halveksuvasti:

— Ei ole toki Paavo parka nähnytkään sellaista ahventa.

— Sitä minäkin, virkkoi vielä setä, ja Paavon korvia

kuumensi niin hirveästi. Hän päätti, ettei milloinkaan enää sanoisi sellaista, joka vivahtaisi valHEELTA.

Siinä läheni jo Hernemaan viljelykset. Kylläpä ne olivatkin laajat. Työväkeä hääri pelloilla, ja Paavo kysyi, mitä ne tekivät, siten haihduttaakseen sedän ajatuksia hänen kalajutustaan.

Setä selitti.

Heikki oli päättänyt näyttää heti sedälle jalomielisyyttään ja sanoikin nyt hänelle:

— Me rupeamme Paavon kanssa kasvitarhatyöhön. Se tulee olemaan suunnattoman hauskaa.

Taas nauroi setä.

— Niin, kyllä teidän on työtä tehtävä, saadaan nähdä sitten, onko se teistä niinkään hauskaa. Mutta kyllä siihen pian tottuu ja sitten se on todellakin hauskaa. Työtä ei hennoisi vaihtaa mihinkään muuhun.

Asemalta lähtiessä oli ukkonen jyähdellyt, ja nyt oli pilvi noussut heidän huomaamattaan, ja vettä alkoi tulla yht'äkkiä kuin saavista.

— Nyt minä kastun, hätäili Heikki ja koetti kyyristyä sedän suojaan.

— Noo, ethän sinä sokerista ole, sanoi setä ja kiirehti hevosta, joka kuumalla ilmalla oli jo alkanut väsyä — Olet-han sinä partiolainen.

Kun päästiin talon pihaan, taukosi sade ja siinäpä olivatkin pikku-serkut jo heitä vastaan ottamassa.

— Päivää! Terveisiä kaupungista, sanoi Heikki juhla-

lisesti, mutta Paavo ei osannut sanoa mitään, katsoi vain serkku-Lailan kirkkaiisiin silmiin. Laila tarjosikin Paavolle ensiksi kätensä ja siitä oli Heikki hieman nyreissään. Hän oli muutenkin märkä kuin uitettu koira ja heille naurettiin molemmille.

— Se olikin kokonainen vedenpaisumus, jonka me saimme niskaamme, sanoi Heikki terästäen ryhtiään.

Laila nauroi iloisesti ja toinen pikku-serkku, kolmetoista vuotias Niilo katseli hieman hämillään kaupunkilaisserkkujen vapaata esiintymistä, joka oli hänestä melkein kadehdittavaa.

Tätikin tuli siihen ja ystävällisesti kehoitteli:

— Tulkaa nyt saamaan kuivaa päällemme. Onko teillä mukana. . . no se on hyvä. Sitten saatte kahvia.

Pojat pukeutuivat nopeasti heille varatussa huoneessa, ja Heikki virkkoi toimekkaasti:

— Ei ole hullumpi tuo Laila-serkku, vai mitä, velimies?

— Eihän me vielä mitä miehiä olla, sanoihan sen jo setäkin. Ja kyllä Laila sievä on. Hän antoi minulle kättäkin ensiksi.

— Kättä. . . , nauroi taas Heikki sitä kiusottavaa nauruaan. — . . . eihän niin sanota.

— Sanottiinpa tuota miten tahansa. Mennään nyt.

— Mutta kyllä hän tulee pitämään minusta yhtä paljon kuin sinustakin, arveli Heikki.

— Tietysti. Hänhän on sinun serkkusi, niinkuin minunkin.

Heikki oli äskeistä sanoessaan ajatellut jotain muuta. Pojat olivat koulussa aina kehuneet, että „se ja se tyttö piti hänestä”. Se tuntui komealta, mutta opettaja oli kerran sellaista kuultuaan nauranut ja sanonut, että te olette tyhmiä.

Laila tulikin jo heitä hakemaan. Hän oli äsken täyttänyt neljätoista vuotta ja oli lyhyehkö, mutta sitä tukevampi. Ja sitten iloinen veitikka. Ja toimelias. Sitä kelpasi katsella serkkujen, miten nopeasti Laila tarjoili kahvia.

— Nyt saatte hieman levätä matkan jälkeen ja sitten mennään laskemaan verkot. Saa nähdä sitten, kumpi teistä jaksaa paremmin soutaa, sanoi Laila.

— Minä tietysti, virkkoi Heikki, mutta setä taas sanoi hänelle, ettei pitänyt edeltäpäin mitään kehua.

— Niinpä sitten mennään rantaa, sanoi setä, kun pojat olivat vakuuttaneet jaksavansa lepäämättä lähteä.

Niilo katseli vielä syrjästä uusia vieraitaan, mutta Laila lähti heitä saattamaan rantaan.

— Osaatko sinä uida? kysyi Paavo topakkana tytöltä.

Laila nauroi niin, että valkoinen hammasrivi välkkyi.

— Kuka tuota nyt ei osaa. Olen minä uinut tuon salmen poikki, sanoi hän.

Heikki aikoi väittää sitä valheeksi, mutta älysi ajoissa, että se olisi loukannut serkkua.

— Olen minäkin uinut pitkiä matkoja, sanoi hän vain ja siihen virkkoi Laila, että sittenpä saataisiin nähdä.

— Kyllä kai noin pitkillä säärillä jaksaa potkia, arveli hän.

Heikki punasteli serkun tunnustuksesta. Oliko hänellä sitten niin pitkät sääret.

Kumpainenkin pojista tahtoi soutaa, näyttääkseen sedälle, mutta enemmän vielä Laila-serkulle taitoaan. Olipa vähällä tulla riita kiivaaksi.

— No, no, venskulit. Heikki saa soutaa ensin, komensi setä ja Heikki alkoi vedellä voimiensa perästä. Vene solui ruohikon läpi salmelle.

Oli jo ilta, ja rannoilla kalahteli yösyöntiin lasketun karjan kellot, nuottamiesten äänekäs puhelu ja lintujen ilta-virsi. Pojista oli kaikki niin kaunista, että puhelu unohtui. Setä oli ollut kovin hyvä, kun otti heidät tänne ja vielä koko kesäksi.

Verkon laskusta palattua istuttiin illalliselle, ja Laila emännöi taas reippaasti ja istuen serkkuja vastapäätä lennätteli heille kysymyksiä, joihin varsinkin hienoutta tavoittelevan Heikin oli vaikea vastata. Siihen lisäksi täti vielä kyseli äidin asioista ja setäkin lasketteli sukkeluuksiaan.

Veljekset saivat nyt mennä nukkumaan, ja setä tuli kohta kamariin, kun he olivat jo vuoteissaan.

— Onko äiti opettanut teille, pojat, iltarukousta? kysyi hän.

Olihan äiti opettanut, mutta pojat olivat jättäneet jo kokonaan sen käyttämisen ja ihmettelivät sitä, että setä tuli nyt sitä heiltä vaatimaan.

— Se on hyvä tapa, ja kun minä olen nyt teillä myöskin isänä, opetan sen teille.

Ja muutamain sanoin opasti hän poikia, miten oli koruttomasti lähestyttävä Korkeinta.

Setä poistui toivoteltuaan hyvää yötä ja pojat jäivät mietteisiinsä. He olivat pettäneet äitiä, sanomalla hänelle, että lukivat iltarukouksen. Ja se tuntui nyt pahalta.

— Minä kirjoitan tästä äidille, sanoi Paavo.

Heikki vaikeni. Mitä hän mietti?

Viereisessä huoneessa nukkui Niilo ja hän kuului siellä liittävän iltarukoukseensa toivomuksen:

— Anna hyvä Jumala ruveta jo huomenna ahvenien syömään, sillä minä en jaksa enää odottaa juhannusta. Minä menen ongelle siinä aivan illansuussa ison laiturin päähän.

Heikkiä se pyrki naurattamaan, mutta kuitenkin hän tunsi siinä olevan jotain kaunista.

Heikki heräsi ikkunasta tulviviin auringon säteisiin. Tuntui suloiselta, kun ei tarvinnut nousta läksyjä valmistamaan ja sai olla maalla. Tulisi aurinkoinen päivä. Saisi kuljeksia serkkujen kanssa vapaana kouluhuolista. Ehtoja, jotka hän oli saanut, ei tarvitseisi vielä edes ajatellakaan. Ihana kesä!

Sitten tuli muuan vanha ajatus, tunne, niinkuin velkaansa vaativa. Heikki aikoi jo pistää kätensä peitteeseen, mutta se jäi kuin itsestään pielukselle. Aurinko sieltä metsän takaa katseli niin vakavasti silmiin.

Ja jokin hänessä sanoi nyt, niinkuin aina ennenkin, ettei se ollut oikein. Lailakin kuului siellä hyräilevän, ja ulkoa kuului monenlaisia ääniä, kun ikkuna oli auki. Ei nyt. Ja Heikki pomposi ylös sängystä niin reippaasti, että ihmetteli sitä itsekin.

Paavo nukkui vielä. Poskilla oli raikas puna.

Heikki tuli silmänneeksi kuvastimeen. Hänellä oli paljon kalpeampi iho kuin Paavolla. Johtuikohan se siitä. Paavo ei varmasti ollutkaan sellainen kuin hän ja monet muut pojat. Tuntui tällä kertaa kovin pahalta ajatella, että hän oli sellainen.

— Hei, hei, hyvää huomenta, unikeot.

Laila tuli teetarjottimen kanssa sisään. Heikki hätkähti hieman, kun oli vielä alusvaatteisillaan. Laila siinä ei huomannut mitään tavallisuudesta poikkeavaa. Kotona heillä kävelivät miehet, samoin kuin naisetkin, saunailtoina alusvaatteisillaan, ja se oli luonnollista. Eihän maalla oltu kaupunkilaisia.

Paavokin arveli sängyssään, nousiko Lailan nähden, vai mitä tekisi. Tyttö sukaisi häneltä peitteen pois.

— Tokko nouset siitä. Isä sanoo, että vuoteessa ei saa loikoa, se ei ole hyväksi.

— Mennäänkö kävelemään tänään? esitteli Heikki serkulle, joka valkeassa talousesiliinassaan oli hyvin soma. Vaalea, runsas tukka oli sitaistu niskasta nauhalla, ja poskilla oli raikas puna. Hän oli avojaloin.

Heikki katseli hänen jalkojaan.

— Sinulla on sievät jalat, Laila, sanoi hän.

— Kyllä niillä näkyy joutuvan joka paikkaan, nauroi tyttö. — Jos tarkoitat niitä kauniiksi kiitellä, niin ne ovat ainakin pohkeista liian paksut.

Ja tyttö nosti kolttunsa helmoja niin, että pyöreät polvet näkyivät.

Heikki tunsi tytön olennosta tulvivan jotain raikasta itseensä. Serkku oli monin verroin mainiampi kuin kaupunkitytöt.

— Tulkaa pian aamiaiselle, sanoi Laila mennessään.

Yöllä oli satanut, ja maa uhosi luomisvoimaa auringon

sitä lämmittäessä. Ilma oli tuoksuja tulvillaan. Pojat seisivat pihamaalla ja vetivät ahneesti henkeensä.

Pihalle ilmestyi työmiehiä. Muuan vanha vaimo kantoi pärevasua aittaan. Eukko oli ruma, ja se sai pojat ilvehtimään. Heikki pääsi vauhtiin ja esitteli naurettavia huomioitaan muistakin työmiehistä, jotka liikehtivät pihalla. Hän ei huomannut setää, joka hänen takanaan nyppi rikkaruohoja kukkapenkistä ja kuunteli.

Setä suoristausi. Hän oli paitahihhasillaan ja kasvoilta virtaili hiki. Hän oli ollut koko aamun juurikasvimaalla.

— Huomenta, pojat! Eikö Hernemaassa ole hyvää unta?

— On, on, setä, ja kaikki on täällä kaunista.

— Niinpä ei sitten saa nauraa työmiehille, eikä varsinkaan vanhoille. Työmies on tuhatta kertaa mieluisampi katsella kuin katukeikari, muistakaa se, pojat.

— Setä on varmaankin ollut jo varhain liikkeellä, sanoi Paavo.

— Onpa niinkin. Ei kesäaamuina henno pitkään nukkua. Huomisaamuna herätän teidätkin jo aikaisemmin, ja sitten mennään kalaan.

Niilo näkyi puuhaavan onkiensa kanssa eikä ottanut osaa toisten puheisiin. Useimmiten eli hän vain omissa maailmoissaan. Nyt hän odotti illansuussa saavansa sen ison ahvenen, jota oli Jumalalta rukoillut.

— Kuule isä, vieläkö on pitkältä juhannukseen? kysyi hän ja vilkaisi hieman arastellen serkkuihinsa.

— Kolmisen viikkoa, pojuseni. Ja sitten sitä jo päästään uimaan.

— Se tulee olemaan suurenmoista, sanoi Heikki, ja setä hymyili hänen „tulee olemallaan”.

Aamiaisen jälkeen otti setä pojat mukaansa kasvitarhaan.

— Tässä se työ nyt alkaa, sanoi hän. — Kyllä kai tämänkin on Heikistä suurenmoista, kun saa vaalia näitä taimia ja nähdä niiden joka päivä kehittyvän, vai mitä?

— On kyllä.

Kuitenkin näki, että Heikkiä peloitti hieman ryhtyessään työhön. Sukat ja housun polvet saattaisivat tahrautua multa.

— Ei käy, sanoi setä. — Riisukaa pois kenkäne ja sukkanne. Nythän on kesä.

Hii, kun tuntuu somalle jalkaan lämmin ja pehmeä multa.

— Minä kirjoitan äidille, että me olemme olleet jo avo-jaloin, sanoi Paavo. Äidille kirjoittamisen huoli tuli hänelle jo toistamiseen.

Lailakin tuli yhteen joukkoon, ja työ alkoi sujua suuremmalla vauhdilla.

— Mitäs, jos annankin teille kasvitarhalohkon itsekullekin, sanoi setä. — Sittenpä saadaan nähdä, kenen palsta pysyy parhaimmassa kunnossa.

Setä toimitti lohkomisen ja Laila sanoi hiljaa Paavolle:

— Minä autan sinua. Työ kyllä sujuu minun käsissäni.

Heikki mietti itsekseen, että kylläpä tässä nyt työ riittää. Muuhun ei taida aikaa riittääkään. Setä oli kovin ankara. Eiväthän he tänne pelkiksi työmiehiksi tulleetkaan.

Sen enempää ei kuitenkaan tällä kertaa kapinamietteet kasvaneet. Olihan Lailakin joukossa, ja silloin oli hauskaa.

Setä sanoi menevänsä pelloille, ja Lailakin meni auttaamaan äitiä. Pojat jäivät kahden.

— Miltä sinusta tuntuu? kysyi Paavo veljeltään.

— En minä nyt vielä osaa sanoa. Tämä kasvitarha joutaisi kyllä minun puolestani minne hyvänsä.

— Minusta on kaikki niin hauskaa. Katsohan, miten kaunis tuokin järvi on, kun tuuli vetää tyveneen pintaan juovia. Illalla mennään verkon laskuun, ja Lailakin tulee mukaan, ehkäpä Niilokin.

— Minä Niilosta vähät. Sellainen arka ja hiljainen kuin jänis.

— Hyvä poika hän on.

Heikki nauroi.

— Pojat sanovat koulussa, että ei pidä tulla kovin hyväksi. Ei ole nykyaikaista olla kovin kiltti, kertoi hän.

— Siinä he ovat varmasti väärässä. Minä ainakin uskon äitiä ja opettajia enemmän.

— Sinähän oletkin semmoinen mammanpoika, sanoi Heikki.

— Minä tahdonkin olla, kivahti Paavo. — Sinä et välitä äidistä mitään.

Paavo lähti pihaan odottamatta veljeään. Hän aikoi saada Niilosta leikkiverin itselleen.

Päivä kului illoilleen. Se oli kaunis päivä pojille. Talossa löytyi aina jotain uutta ja ihmeteltävää. Ja huomispäivä toisi taas varmaankin uusia ihmeellisyyksiä.

Oli amu. Lintujen viserrys kuului ulkoa. Heikki heräsi siihen, ja samassa kuului ruokasalin kello lyövän seitsemän. Uni kaikkosi, ja Heikki jäi loikomaan vuoteelleen. Eipä setä muistanutkaan määräystään, että oli noustava kuudelta. Hyvä oli. Tämä loikominen oli niin suloista. Paavo tohisi vielä syvässä unessa.

Voi miten olisi kaunista, jos eivät pahat ajatukset tulisi. Ne olivat taas vallanneet Heikin ja ahdistivat.

Heikillä oli aina se tunne, että joku saattaisi tuntea hänen kasvoistaan, että hänellä oli pahoja ajatuksia. Nyt oli hänellä taas sama tunne, että setä tahi Laila saattaisivat tulla sen tietämään, ja se olisi silloin hirmuinen häpeä hänelle.

Hän muisti, mitä koululääkäri oli sanonut tästä hänelle.

— Kuule Heikki, se ei saa jatkua enää. Pitäähän noin ison pojan jo jaksaa hallita pienet intohimonsa, kun tietää, että se ei ole hyvä. Kunnon pojat eivät sitä tee ja heistä tuleekin sitten vahvoja miehiä. Ja mitäs sitten, jos tulet sairaaksi.

Sepä se peloittikin. No, nyt sieltä tulee setä herättämään, sen kuulee jo askeleista.

Heikki koetti peittää punastuvia kasvojaan pielukseen, mutta setä ehti jo huomata jotain.

— Pojat pystyyn ja hyvää huomenta.

Se vaikutti kuin sähköisku. Heikki oli heti jalkeilla.

— Ei saa lojua vuoteessa, puheli setä ystävällisesti. — Kun alkaa tulla jo isoksi mieheksi, niinkuin sinäkin Heikki, on silloin voimaa ruumiissa, joka vaatisi tekemään tyhmyyksiä itselleen, ja siksi sitä on hallittava. Kun saa silmät auki, niin silloin heti peseytymään ja koko ruumis on vaeltava haalealla vedellä. Silloin jäävät itsestään kaikki käden yritykset tehdä omalle ruumiilleen pahaa.

Paavo aukoili silmiään.

— No mutta Paavali, etkös aio noustakaan, sanoi setä.

Poika hyppäsi hätäisesti sängystään, ja setä nauroi.

— Ei tässä tulipalo ole, mutta sedän pitää vaatia poikiaan järjestykseen ja ruumiin hoitoon. Katsohan Heikki, näin on peseydyttävä. Ei saa kastella kuin kissa kypäliään vedessä, vaan — no, housut pois ja ilkosen alasti vain! — että koko ruumis saa osansa. Meillä on vielä se peritty tapa käytännössä, että silmänurkkia hieman vain huuhtaistaan. Ei, muun ruumiin on myöskin saatava osansa varpaan kynsiä myöten.

Heikki oli hämmästynyt sedän uudesta pesuopista. Paavo kähmi rauhallisesti alusvaatteensa tuolin kaiteelle ja odotti vuoroaan vilkaisten setään, olisiko tällä vielä asiassa uusia puolia valaistavana.

— Ja tänään me sitten aloitamme ulkoilmakoulun, sanoi setä. Viime yönä on herännyt eloon lukematon joukko kuk-

kasia, vainioille ja metsiin, ja niitä me menemme katsomaan. Ne puhuvat meille paljon.

Aamiaispöytä oli katettu verannalle. Laila oli siellä järjestelemässä.

— Jos ei isä olisi herättänyt, olisin minä vesikannun kanssa. . . , sanoi hän.

— Silloin minä olisin suuttunut, sanoi Paavo toimessaan.

— Eihän pikku nallikka osaa suuttua, sanoi Laila ja sipaisi kädellään Paavon poskea. — Juostaan kilpaa, pojat, kellarille, jonne minun on mentävä. Yks' kaks'!

Tyttö meni kuin lentämällä heidän edelleen, ja lyhyen hameen helmat pomppailivat korkealle.

Heikki tavoitti Lailan, ja Paavo oli nyreissään.

— Senkin koikalesääri. . .

— Älä ole pahoillasi, kuiskasi Laila. — Minä autan sinua sitä enemmän kasvitarhassa.

Paavo oli saanut saman kokoisen palstan kuin toisetkin, ja Lailan mielestä oli siinä tapahtunut vääryys.

Aamiaisen jälkeen sanoi setä:

— Nyt saatte lapset mennä verkkoja kokemaan. Ne jätettiin pikkuserkkujen vuoksi tänä aamuna nostamatta. Minun on mentävä pelloille. Iltapäivällä on sitten ensimmäinen koulutunti tuolla heinäpellolla ja niityllä.

Heikkikin unohti arvokkuutensa, jota useimmiten tapaili ja hypähteli ilosta.

— Se tulee olemaan hiivatin hauskaa.

Laila näytti vakavana sormea.

— Et saa kiroilla. Se kuuluu rumalta.

— Anteeksi, neiti.

Heikki polvistui kurillaan ja tapaili Lailan kättä suudelakseen, mutta saikin kädestä korvilleen.

— Jätä pois temppusi! Hyi sinua. Tosin nyt „hiivatti” ei olekaan niitä kaikkein rumimpia, mutta minä luulen, ettei isä välitä siitäkään, varsinkaan pikkumiesten huulilla, selitti Laila tosissaan.

Paavo kähmi Lailan lähetyvillä. Hänellä näytti olevan tytölle jotain tärkeätä sanomista.

— Kuulehan Laila, pidätkö vähän minusta, supitti hän hiljaa, koettaen kurkottaa suutaan lähelle tytön korvaa.

— No voi sinua ressu... pidänhän minä toki sinusta paljonkin.

Ja Laila suuteli pikkuserkkua suulle.

— Elä niin kovaa, Heikki kuulee ja hänkin tahtoisi, että pitäisit hänestä, toimitti Paavo. — Katsohan, kun äiti on kertonut, että meillä oli ennen pieni sisko ja se kuoli ja nyt ei ole minulla siskoakaan, niin minä pitäisin siskon niin mielelläni. Ja nyt jos sinä kerran...

— Minä lupaan olla sinun siskosi, sanoi Laila ja hänen sinisissä silmissään oli lämmin loiste.

— Mutta älä sano vain Heikille... se sitten minulle junkuttaa, pyysi Paavo.

Lailan kirkas nauru kajahti.

— Täytyyhän minun vähän pitää Heikistäkin, hän kun on minun serkkuni, mutta sinusta minä enemmän pidän.

— No se on hyvä. Ja suuteletko joskus vielä minua? Se oli niin mukavaa.

— Vai oli se... no, senpä näkee... eikö sinua sitten ole kukaan ennen suudellut? kysyi tyttö.

— Ei muut kuin äiti. Eikähän se olisi ollut sopivaa-kaan. Mutta äidillä on aina niin kylmät huulet. Sinun suusi oli niin lämmin.

Paavon nallikka sai vielä iloisesti nauravalta siskolta yhden suukon.

Sitten mentiin verkon nostoon. Paavo mietti, että olipa hyvä, ettei Heikki ehtinyt tulla heidän sisarliittoaan sotkemaan. Hänellä oli nyt sisko ja se oli niin... niin...

Paavo hypähteli rantatiellä tanssiaskelin. Varmaan minun nyt täytyy koettaa olla oikein hyvä ja ahkera.

Heikilläkin pitäisi olla sisko, johtui hänen mieleensä. Oma siskoa ei hänen mielestään olisi oikein käynyt ajatteleminen Heikin siskona, mutta mieli oli paha siitä, ettei veljellä ollut. Kun Heikki saisi siskon muualta, niin hän saisi pitää Lailan kokonaan.

— Minä soudan, lupasi hän venheessä, mutta Heikkikin tahtoi.

— Jaa, mutta nyt on minun vuoroni, koskapa setäkin on luvannut sen.

Paavo pääsi soutamaan, ja Heikki istui alahangan tuholla ja vesileiniköllä kutitteli Lailan kinttuja.

— Et saaa. Minä mätkäytän melalla vettä päällesi, sanoi Laila.

Heikki ei uskonut ja sai vesiryöpyn niskaansa. Syntyi vesisota, jossa Paavo kävi Lailaa puoltamaan ja Heikki suuttui.

Likomärkinä saatiin nostaa verkot ja palata pihaan. Sen lisäksi vielä Laila kiusotteli Heikkiä.

Iltapäivällä mentiin sedän kanssa pellolle. Siellä ja täällä näkyi jo apilan kukkia leinikköjen ja kurjenpolvien seassa. Setä taittoi yhden ja näytti sitä pojille.

— Noin mehuisa kukka ja vahva varsi. Se ehtii vielä kasvaa paljon ja se on oikein täydessä kukassaan voimakas.

Setä katseli toista, jossa oli kuihtunut varsi ja kukkannuppu oli myöskin jo alkanut kuivettua.

— Tässä on toinen. Sen varsi on noin heikko ja siinä näkyy kuivuneita paikkoja. Sen kukkimisesta ei ole toivoakaan. Eikö olekin surullista? Yhdessä on tämän rehevän apilan kanssa kasvettu, saatu sama määrä sadetta ja aurinkoa, ja nyt täytyy toisen nuutua ja kuolla, ennenkuin on ehtinyt edes kukkaan asti. Samoin on ihmisenkin laita. Te olette nähneet oikein vahvoja, punaposkisia poikia ja kalpeita, sairaloisia, jotka vain harvoin osaavat olla iloisia. Vahva jaksaa kasvaa edelleen, se saa odottaa kukintoaan, mutta heikko nuutuu pois. Jos emme hoida hyvin ruumistamme, jota tässä kukassa vastaa varsi, niin kukintoaika jää tulematta, tahi on vain varjokukintoa. Ettekö tahtoisikin nuoruudessanne täyteen kukkaan?

— Tahtoisimme tietysti.

— Sen minäkin uskon. Mutta jos annamme erään voiman nuoressa ruumiissamme viedä meidät harhaan, niin

meille käy samoin kuin tuolle kuihtuneelle kukkaselle. Sen voiman, joka on tarkoitettu meille elämän voimaksi, voimme juoksentaa pisara pisaralta pois, ja mitä jää silloin meille? Kuihtunut ruumis ja sairas sielu. Tahdottehan, rakkaat pojat, pysyä horjumatta silloin, kun kiusaaja teitä koettaa houkuttaa huonoon tekoon omaa ruumistanne kohtaan?

— Tahdomme varmasti.

Heikin silmissä loisteli innostuksen lämpöä, ja Paavo kuunteli tarkkaavana. Helppo oli sedän huomata, kumpi heistä oli jo tietämättömyydessään erehtynyt tekemään ruumiilleen pahaa.

— Se on helppoa, kun vain ensimmäisen kiusauksen voittoa ja hoitaa oikein ruumistaan. Aamukylvystä olen jo teille puhunut, ja voimistelu on myöskin tärkeä. Me emme täällä maalla niin usein harjoita voimistelua, kun teemme joka päivä ruumillista työtä. Mutta työ onkin kaikkein parhainta. Se karkoittaa pahat ajatukset.

Mentiin katsomaan ruispeltoa. Se oli tänä keväänä kehittynyt aikaisin ja jyväneste alkoi jo kehittyä tähkissä.

— Siinä tehdään jo hedelmää. Miten onnellisina nuokuvat tähköpää. Muutamien viikkojen perästä on jyvää valmis, ja saamme odottaa sen tuuleentumista. Maa on ihana, kun se noin kasvattaa viljan ja hedelmöittää sen. Katsotaanpa naapurinkin ruispeltoa, joka on tuossa aidan takana.

Siellä oli korsi harvaa ja hienoa, ja tähkät näyttivät surkastuneilta.

— Katsokaapa, pojat, miten heikkoa laihoa. Maa on köyhää, siinä ei ole ravintoaineita. Maata ei ole hoidettu ja noin on käynyt. Se ei jaksa kantaa hedelmää. Siitä on kulutettu kaikki voima pois, aivan kuin jos ruumiistamme sen väkivalloin kuluttaisimme. Sama tulos on kumpaisestakin.

Pojat kuuntelivat vakavina ja ihmeissään. Tämä kaikki oli uutta heille. Kukaan ei ollut heille ennen puhunut niin kuin setä puhui.

Heikki tunsi itsensä hieman alakuloiseksi. Oliko hän jo vaarallisestikin vahingoittanut ruumistaan?

Setä huomasi Heikin mielialan ja kutsui hänet hieman erilleen.

— Älä ole suruissasi siitä, mitä on jo tapahtunut. Minä näen, että sinä tahdot sitä vasta välttää, ja silloinhan on kaikki hyvin. Vältä ennen kaikkea yksinäisyyttä. Se on vaarallista. Silloin pahat ajatukset saavat rauhassa tehdä tihutyötään. Ei mikään ole niin sopiva sinun ikäisellesi kuin hyvä toveri, semmoinen kuin esimerkiksi Laila on. Hän on oikein hyvä tyttö. Sanoppa vain, Heikki, tokko sellaisen hyvän tytön läsnäollessa tunnet mitään huonoja ajatuksia. Ne eivät tule kuuluvillekaan, eikö niin?

— Kyllä se niin on, myönsi Heikki.

— Sitä minäkin. Ja nyt mennään metsään. Siellä on niin paljon opittavaa, että me saisimme pitää koko kesän aamusta iltaan ulkoilmakoulua, emmekä sittenkään ehtisi vielä kuin pienen kurssin käydä läpi. Nyt tahdon ennen-

kaikkea opettaa teitä kulkemaan avosilmin suuren luonnon keskellä.

Mentiin metsään. Setä vei pojat lehtoon, joka kasvoi nuorta koivikko. Puut olivat suoria ja alhaalta oksattomia. Ylhäällä latvojen vihreät kruunut huojuivat hiljaa heränneessä suvituulessa.

— Tätä metsää olen itse hoitanut, kertoi setä. — Alaksat, jotka olivat tarpeettomia, karsittiin pois, ja heti alkoi metsää kasvaa. Vääristyneet rungot oikenisivat ja kävivät valkeiksi ja siloisiksi. Muutamien vuosien kuluttua ovat ne jo varmaan oikein vahvoja. Huomaatteko, mikä on syynä metsän kaunistumiseen ja nopeaan kasvuun?

— Hoitaminen tietysti, arveli Paavo.

— Ja tarpeettomien oksien ja juurivesojen poistaminen, sanoi Heikki.

— Niin, ja se onkin metsän hoitamista. Samoin teistäkin ihmisvesoista täytyy poistaa sellainen, joka estää tervettä kehitystä, ja siinä tekevät koulu ja koti samaa hoitotyötä, mitä minä olen tehnyt tässä metsässä. Nämä puut osoittavat kiitollisuuttaan kasvamalla, pyrkimällä aina ylöspäin, mutta monikohan teistä pojista osoittaa vanhemmille ja opettajille kiitollisuutta käsvatustyöstä. Vanhemmat muka vain suotta ovat niin ankaroita ja opettajat „krenaavat”, niinkuin te koulupojat sanotte, suotta teidän kansanne. Ettekö todellakin ajattele usein niin?

Pojat naurahtelivat. Niilo kallisti päätään ja sanoi toimekkaana:

— En ainakaan minä ole sinua krenaamisesta syyttänyt milloinkaan.

Pitihän Niilolle nauraa.

Mentiin eteenpäin ja jonkun matkan päässä noustiin yli aidan ja kohta tultiin metsään, josta oli puita kaadettu sieltä ja täältä, lainkaan harkitsematta, mitä puita olisi pitänyt jättää kasvamaan.

Näky oli surullinen. Pienet taimetkin oli hakattu maahan.

— Tässä on tehty hävitystyötä, niinkuin näette, ja melkein toivottomalta näyttää metsä, joka ennen raiskausta on varmaankin ollut hyvin kaunis. Ihmisruumis on vielä monin verroin kalliimpi kuin tuo metsä, ja jos yhtä ajattelemattomasti menettelemme sen kanssa, kuin tuossa on tehty, toisin sanoen kuluutamme väkivalloin sen elämännesteitä, niin jäljet näkyvät, ne näkyvät vielä vanhanakin. Ja nyt menään kotiin, ja sitten saatte hiljaisuudessa miettiä, mitä olen puhunut, sanoi setä. Jonakin kauniina päivänä katselemme lintujen pesiä ja poikasia ja opimme niistä jotain.

Pojat kävelivät sedän rinnalla miettiväisinä, joskus sanoen sanan huomioistaan, joita tekivät. He ymmärsivät nyt, miksi setä oli niin ankaran säännöllinen. Hän tahtoi siten heidän parastaan. Kyllä setä sittenkin on oikein hyvä, ajatteli Heikkikin.

Pojat olivat aina kyselleet, milloin saisivat opetella ratsastamaan. Nyt oli setä luvannut heidät viemään hevoset hakaan.

Laila tuli mukaan. Hänellä oli nuori, nopealiikkeinen liinikko. Heikki sai ajaakseen komean raudikon, ja Paavolle oli luvattu säyseä valakka.

— Kun minä vain pääsisin sen selkään, sanoi Paavo.

— Minä autan sinua tällä kertaa, lupasi setä ja keikautti Paavon valakan selkään. Onnellisena jäi hän toisia odottamaan.

— Minä vain en tarvitse apua, kehasi Heikki ja teki ensimmäisen epäonnistuneen yrityksen.

Laila nauroi.

— Onhan sinulla niin kovin pitkät sääret. Hyppää!

Se kuului jo kauniin serkun suusta melkein pahalta, ja Heikki ponnisti uudelleen.

Raudikko heilahti hieman kärsimättömästi ja näytti ajattelevan: „mikähän hupelo tuokin on, kun ei pääse selkääni”.

Heikki talutti hevosen kiven viereen ja onnistui vihdoin.

Laila oli hypähtänyt kauniisti liinikkonsa selkään ja viiletti jo pellon veräjällä. Hän oli kovin soma. Suortuvat liehuivat vapaana ja kolttu oli hurautanut ylös.

Paavon valakka lönkytteli hiljalleen ja raudikkokin koetti kuljettaa Heikkiä tasaisesti, mutta eipä sittenkään Heikki pysynyt tasapainossa, vaan alkoi arveluttavasti kallistella ja viimein pudota muksahti.

Laila kääntyi takaisin ja ajoi hänen luokseen. Se on hänelle parhaiksi, koskapa kehui edeltäpäin osaavansa ajaa, ajatteli Laila.

— Nouse pian uudelleen! Äläkä ole noin happaman näköinen, kyllä sinä pian opit.

Loppumatka sujuikin onnellisemmin. Vasikkalauma teki vain Paavolle tepposet. Hännät pystyssä lähtivät ne pakoon hakaveräjällä ja Paavo rupesi naurattamaan ja niinpä hänkin muksahti alas. Ei toki koskenut.

Palatessa ei sopinut kolmisin kulkemaan rinnakkain ja Paavo jäi tällä kertaa jälkeen.

Laila ja Heikki puhelivat innokkaasti, ja Paavo harmitti, ettei saanut olla mukana. Hän sai Heikin ja Lailan kaatumaan pistämällä kepin heidän jalkoihinsa ja nauroi kepposellaan.

— Nyt olit tuhma, sanoi Laila.

Se koski niin kovin Paavoon, että hänen piti jäädä metsään. Puun juurella hän istui ja nyhyttyi. Toiset menivät jo kaukana.

Hänestä ei välitetty sen enempää, ei edes Lailakaan, vaikka oli luvannut olla sisko. Hän kirjoittaa heti äidille ja pyytää, että äiti hakee hänet pois. Sittenpä hän saa Heikki pitää Lailan kokonaan.

Nyyhkytys muuttui katkeraksi itkuksi.

Toiset asettuvat siellä päivälliselle ja hänelläkin on niin nälkä. Kukapa häntä siellä kaipaa. Hän onkin täällä aamuun asti, vilustuu ja kuolee. Sittenpä Lailakin saa nähdä, että on ollut ilkeä hänelle. Miten hän saattoikin olla näin turvaton.

Sieltä Laila nyt tulikin ja huhuili häntä. Tulkoon, hän ei virka mitään. Laila tuli ja huomasi Paavon.

— Heer - ran poika, sinua nallikka, mitä sinä itket?

— Min' en ole mikään nallikka!

— No, mutta poika, sano nyt, mikä sinulle tuli?

Laila nosti vastustelevan pojan seisoalleen ja kuivasi nenäliinallaan hänen kasvonsa.

Paavo muljautti alta kulmainsa nauravaan tyttöön.

— Tule, mennään syömään! Ja sanohan nyt, mikä sinulle tuli. Puriko sinua pörriäinen?

— Sinä et saa nauraa minulle, usko se!

Laila kääräsi pojan pään kainaloonsa ja katsoi häntä silmiin. Se tuntui niin suloiselta ja Paavon toinen suupieli sulii jo kokonaan.

— Mitäs, kun sanoit minua tuhmaksi, sanoi hän hiljaa.

— Voi sinua, pikku hupakko!

Laila suuteli poikaa, ja silloinpa pilkahti jo pojan silmissä päivä paistamaan.

Mentiin. Paavon käsi ei ylettynyt Lailan kaulalle ja hän sai luvan pitää sitä tytön vyötäisellä.

— Ja sitten kun sinä menit Heikin käsikynkässä äsken, sanoi Paavo.

Laila nauroi.

— Mutta pitäähän minun olla hyvä myöskin Heikille, sanoi hän. — Ajattelehan, jos sinä olisit Heikki ja minä syrjäyttäisin sinut, enkä olisi hyvä. Mitäs sanoisit?

— Se suututtaisi minua niin hirveästi, virkkoi poika mietteisään.

— Ja onhan hän sitäpaitsi minun veljeni niinkuin sinäkin.

— Mutta sinä lupasit olla vain minulle sisko, sanoi Paavo. Hänen oli vaikea luopua yksinoikeudestaan.

— Niin, kyllä minä sinusta enemmän pidänkin, mutta kyllä Heikkikin tarvitsee siskoa.

Paavo mietti vähän aikaa ja sanoi sitten:

— Niin tarvitseekin. Ole vain hyvä Heikillekin, kun sinä kuitenkin minusta enemmän pidät.

Nyt oli jo Paavo tyytyväinen. Hän oli tähän asti ajatellut vain itseään.

Päivät olivat kuluneet kuin siivillä. Oltiin juhannusaaton aamussa. Laila tuli herättämään serkkuja ja sanoi:

— Nyt, marakatit, pystyyn! Isä on luvannut meille koko päivän vapaata, kun on juhannusaatto. Täti auttaa äitiä, minä saan olla teidän mukanne koko päivän.

Sekös riemua synnytti. Oltiin ihan villinä ilosta.

— Ja nyt mennään ensi kerran uimaan. Vesi on jo lämmintä.

Laila penkoi poikien vaatekoria.

— Missä teidän uimapukunne ovat?

— Siellä, siellä, saanko minä juosta näin paitasillani rantaan? kysyi Heikki.

— Juoks' vain. Tuoss' on pukusi.

Paavo kimpasi Heikin edelle, ja Niilokin pingersi perässä. Törmättiin portaissa setää vastaan, joka oli vähällä nurin mennä.

— No, no, so, so, tämäpäs menoa. . . . niin se juhannus, juhannus. . . Ei saa Laila uida vielä salmen yli! Älkää päästäkö sitä, pojat!

Vesi roiskahteli, kuului Lailan kirkaisu, kun hän tuli veteen viimeisenä. Paavo paran uimapuku oli kiireessä unohtunut ja olisi mielellään tullut jo pois kylmästä vedestä, mutta Laila oli siinä.

Naurettiin vielä Paavo paralle.

— Mene maalle, hyvä Pavo. Sinähän olet aivan sininen, sanoi Laila. — Ei sinun tarvitse tyhjää... isä sanoo, että me lapset emme tarvitsisi lainkaan mitään uimapukuja.

Paavo puikahti ylös vedestä. Eivät toisetkaan voineet olla kauempaa vedessä.

Kylläpä tuntui raikkaalle ruumiissa. Ja ruokapöydässä aivan sulivat suuhun tädin herkut, piirakat ja pannukakut.

— Ja nyt mennään joukolla ongelle, sanoi Niilo. — Tänään minä varmaankin saan sen suuren ahvenen, jota olen Jumalalta pyytänyt, sanoi hän.

Heikkiä pyrki naurattamaan.

— Ei saa nauraa Niilolle, sanoi täti. — Vaikka ei Niilonkaan tarvitse Jumalalta anoa erikoisemmin isoja ahvenia, jatkoi hän. — Pitää ottaa kaikki yhtä kiitollisesti vastaan.

Siinäkö alkoi touhu, kun onkia laitettiin kuntoon. Juostiin vapoja metsästä, ja Lailan piti etsiä viimekesäisiä ongenkohoja.

— Tallettakaa te lapsikullat aina hyvin kaikki tavaranne, niin ei tarvitse etsiä, neuvoi äiti. — Hyvään järjestykseen on opittava jo nuorena.

Vavat ja vehkeet saatiin venheeseen, ja hyvä oli alku ruohikon rinnassa. Laila sai ensimmäisen ahvenen ja riemuitsi. Toiset odottivat jännityksellä, milloin nykäisisi.

Paavo näytti hyvin harkitsevalta.

— Kyllä se on niin, että tuommoisen hyvän tytön onkea ne syövät ensiksi, arveli hän. — Samahan tuo on. Kyllä minä sen ilon sinulle suon, jatkoi hän.

— Paavo taas laskettelee... niinkuin et tässä sinä yhtä hyvää olisi, tuommoinen pieni nallikka, sanoi Laila.

— Voi, älä sinä sano nallikka ja pieni, valitti Paavo. —

Jos minä olen lyhyempi kuin sinä, niin ainakin olen yhtä paksu.

— Koetetaan, sanoi Laila. — Jos täytät kolttuni miehustan, niin silloin olet.

Ja tyttö sukaisi koltun yltään.

Paavo pujotteli sen ylleen. Koeteltiin miehustaa; väljäpä se oli.

— Nyt sen näet. Minähän olenkin liian paksu, arveli Laila. Olen kai kohta kuin pallo.

— Voi per...na!

Iso ahven karkasi Heikin ongesta ja hän istui siinä nolona, enemmän siitä, että oli Lailan kuullen kironnut.

Ahven tarttui Niilon onkeen ja punaisena naamaltaan veti hän sitä ylös.

— Anna, minä autan!

— Älä koske! Nyt se tuli! Ähäs peijooni!

— Mutta nythän te kiroillette kuin porsaas, sanoi Laila.

— Emme enää koskaan, älä suutu.

— No en, kun lupaatte.

— Varmasti, sanoivat pojat kuorossa.

Paavo veteli vielä muutamia isoja ahvenia, ja saalis oli nyt jo siksi hyvä, että kannatti palata.

Metsissä ja kukkaniityillä kuljeksiessa kului päivä huomaamatta illoilleen. Päivällinen oli jo syöty, kun palattiin. Täti oli säästänyt Niilon saaman, paistetun ahvenen heille, ja siinä oli syömistä jokaiselle.

Sitten mentiin hakemaan juhannuskoivuja. Setäkin tuli mukaan.

Koivuista pystytettiin lehtimaja ja niitä aseteltiin veranalle ja muihinkin huoneisiin. Laila oli tuonut metsästä sylillisen kieloja ja kämmeköitä ja niitä laitettiin vaaseihin. Avonaisista ikkunoista tulvehti keskikesän henki huoneisiin.

Odotettiin vieraita Hernemaahan, mutta täti ja setä eivät puhuneet siitä mitään lapsille. Oli varattu nuorille tilaisuus tanssia illalla ja se oli vasta myöhemmin yllätyksenä ilmaistava.

— Miksi äiti on ottanut pois matot suuren salin lattialta? kysyi Laila.

Äiti hymyili salaperäisesti.

— Muuten vain. Vieraitten jaloissa vain kuluisivat, sanoi äiti. — Muutahan vaatteesi, tulee vieraita.

Nyt Laila jo melkein arvasi, miksi äiti oli matot poistanut. Innoissaan alkoi hän pyyhkiä tomua vanhasta pianosta.

Paavo sai kirjeen äidiltä. Siinä oli tosin osa Heikillekin, mutta kirje oli osoitettu Paavolle. Huomispäivänä päätti Paavo kirjoittaa äidille ja kertoa juhannuksen vietosta Hernemaassa. Se näytti muodostuvan hyvin hauskaksi.

Paavo sai Lailalta luvan tanssia hänen kanssaan ensimmäisen valssin. Häntä vain taaskin suretti se, ettei ollut yhtä pitkä kuin Laila. Varmaankin vieraat nauravat, kun minä olen lyhyempi kuin Laila, vaikka hänkään ei ole pitkä, ajatteli Paavo. Hänen täytyi keventää sydäntään Lailalle.

— Ei meidän eromme ole niin monta tuumaa, että muut ennättäisivät huomata, kun oikein reippaasti vain tanssitaan, lohdutteli Laila nauraen.

Illalla sytytettiin kokko, joka oli rakennettu lautalle ja kiinnitetty ruohikkoon. Tuli kuvasteli kauniisti tyvenessä vedessä ja sitä tulivat katselemaan vanhemmatkin vieraat.

Ihana juhannus!

Heikki ei ollut enää muistanut ehtojaan. Eräänä päivänä sanoi setä, että nyt hänen täytyisi joka päivä lukea muutaman nuoremman tädin johdolla, joka oli tullut kesäksi Hernemaahan.

Se oli Heikille kiusallinen uutinen. Nyt hän vasta käsitti, miten onnellisia olivat ne pojat, jotka olivat koulussa ahkeria ja saivat viettää kesälomansa vapaana lukuhuolista.

Setä oli vielä sanonut, ettei hän saisi tulla enää yhtään kertaa kesäksi Hernemaahan, jos vain laiskotteli niin, että koulussa sai ehdot.

Se oli ankara tuomio, mutta Heikki lupasi pitää sen mielessään. Hän ei enää voinut ajatellakaan muualla kesän viettoaan kuin täällä, jossa oli herttainen Laila ja paljon muutakin kaunista.

Niin alotettiin lukeminen, tunti aamuin ja illoin. Se oli visaa kesäkuumalla.

Mutta Heikki edistyi hyvin. Siihenkin vaikutti Laila. Heikki ei tosiaankaan tahtonut hävetä hyvän serkkunsa vuoksi. Oppia täytyi.

Käytiin uimassa joka päivä kaksikin kertaa. Vesi oli lämmintä, ja kuumeus rasitti. Laila ui joskus salmen yli ja Heikkikin oli kerran lähtenyt mukaan, mutta väsynyt niin,

että ei uskaltanut lähteä takaisin kuin venheellä. Onneksi ei toki Laila siitä kiusotellut.

— Oletpa sinä lihonut, sanoi eräänä päivänä Laila Heikille. — Ja muutenkin olet saanut väriä naamaasi. Se oli tullessasi keväällä keltainen kuin nauris.

— Ooho!

Heikki oli mielissään tunnustuksesta, että oli voimistunut, vaikka tiesi sen itsekin. Häntä enää harvoin kiusasivat ne ilkeät ajatukset. Illalla tuli uni heti, kun meni sänkyyn, ja aamulla oli heti noustava, kun sai silmänsä auki.

Setä huolehti edelleen hänestä. Heikki tunsu pitävänsä jo sedästä niin paljon, ettei olisi vaihtanut häntä mihinkään. Vahinko vain, ettei setä voinut tulla syksyllä kaupunkiin.

Ja sitten hän rakasti serkku-Lailaa kovin paljon. Oli niin suloista, että oli sellainen hyvä ja huolehtiva sisko olemassa hänelläkin. Setä oli kerran ulkoilmatunnillaan puhunut, että ihmisten pitäisi rakastaa enemmän toisiaan ja että oikeastaan kaikki pojat ja tytöt olivat veljiä ja siskoja keskenään. Ja silloinhan ei voinut olla mitenkään ilkeä toiselle, kun se kerran oli veli tahi sisko. Koulussa sitä eivät ajatelleet. Ehkäpä eivät tietäneetkään. Olisi kaikkien pitänyt olla sedän ulkoilmakoulussa.

Pojat tekivät aina kiusaa tytöille ja olivat väliin melkein raakoja. Tytöt olivat jo siihen niin tottuneet, että nauroivat vain, ja se lisäsi poikien intoa. Olisi tyttöjen pitänyt antaa korville poikia oikein lujasta kädestä.

Miten käy, kun hän joutuu jälleen toveripiiriin, jossa on semmoinen henki vallalla? Jäävätkö kokonaan hänen hyvät harrastuksensa, joita hän täällä on saanut sedän avulla? Hänhän voisikin ryhtyä puhumaan pojille, kun sellaista näki, ettei se ollut oikein. Ja kun itse oikein olisi, niin kyllä toistenkin täytyisi olla mukana.

Ne olivat Heikin mieltelmiä hänen loikoessaan piha-
maalla ja katsellessaan pääskyjen puuhailua, kun ne len-
telivät hyönteisiä etsien ja veivät niitä pojilleen.

Heidän kasvitarihahokonsa menestyi mainiosti. Kaalin-
taimet varsinkin olivat jo niin reheviä, että niitä piti mullata,
ja lanttukin oli kaunista.

Setä oli tyytyväinen ja puhui usein työn siunauksesta.
Syksyllä oli hän luvannut antaa heille kummallekin mukaan
hyvän joukon juurikasveja palkkioksi ahkeruudestaan.

Hernemaassa oli äkäinen pässi, ja Paavo oli ollut sitä härnäämässä. Hänelle oli johtunut mieleen, että kaupungissakin härnäisivät pojat suutarin matamin pässiä. Miksei tätäkin saisi härnätä. Sehän oli niin kovin hauskaa.

Mutta pässi oli antanut sellaisen puksun hänen takamuksilleen, että Paavo könttäsi itkien pihaan karjakartanon takaa.

Täti joutui hätään.

— Mikä sinulle tuli?

— No kun pääs - si pu - uski.

Setäkin tuli paikalle naureksien. Hän oli nähnyt Paavon pelin pässin kanssa.

— Puskihan pässi, kun sinä härnäsit sitä. Se oli mainio opetus sinulle. Toivottavasti pakarasi pian paranevat.

Paavo harmitti hirveästi, kun Lailakin ilmestyi siihen ja nauroi vielä.

— No, älä naura!

— Mihin se sinua puski? kysyi Laila.

— Ensin selkään ja sitten pakaroille. Ensi kerran kun minä otan seipään..!

— No, no, Paavo, ei saa... tule nyt sisään, niin saat mansikoita, lupasi serkku.

Paavon harmi oli tiessään.

— Joko ne ovat kypsiä? Milloinka sinä olet käynyt niitä poimimassa?

— Äsken. Kohta on niitä ahot aivan punaisenaan.

— Voi, miksi et ottanut minua mukaasi?

— No kun sinä olit pässiä härnäämässä.

— Annatko sinä Heikillekin mansikoita? kysyi Paavo.

— Tietysti. Oikeastaan sinulle ei kävisi antaminenkaan, kun olet paha eläimille, sanoi Laila. — Sinähän ajoit eilen haassa vasikoitakin.

Paavo vaikenä. Vasikat olivat olleet niin hassun näköisiä, kun hän niitä ajoi. Ei hän tietänyt, että Laila näki.

— En minä enää milloinkaan. Sinun suusi on vielä punaisempi, kun se on mansikoissa, sanoi Paavo, koettaen haihduttaa koko vasikka- ja pässijutun.

— Tahtoisit varmaankin suukon, nauroi Laila.

— Kyllä, ilostui Paavo.

— Et saa ennenkuin huomenna. Se on rangaistus.

Paavo tyytyi siihen.

Mentiin rantaan ja valmistuttiin kilpasoutuun, jonka setä oli järjestänyt joku päivä sitten heille. Oli vain kaksi venettä ja kilpailtiin siten, että toisessa vuorossa oli Laila ja Heikki ja toisessa Paavo ja Niilo. Ensimmäinen palkinto oli kaksi markkaa kummassakin sarjassa. Eilen olivat Laila ja Paavo päässeet ensimmäisiksi ja nyt aikoivat Niilo ja Heikki kunnostautua paremmin.

Lailan venheestä pääsi hankarauta irti ja hän hävisi. Niilo ja Paavo olivat riitautuneet venheestä eivätkä aiko-

neet lainkaan lähteä. Kumpainenkin heistä olisi tahtonut soutaa uudella venheellä.

Heidät saatiin sovintoon. Niilolle jäi vanha ja raskas venhe, mutta hän kiskoi vihanvimmassa venhettään ja voitti. Paavo oli nyreissään.

— Älähän huoli! Muista, että mies se on hävinnytkin, jos vain jaksaa reippaasti tappionsa kantaa. Ymmärrätkös? kysyi Laila.

— Ymmärränhän minä, alkoi Paavo hieman vastahakoisesti.

— No, sittenpä pääsetkin minun kanssani huomenna mansikkaan.

Eräänä päivänä otti setä heidät mukaansa takalistolle, jossa oli paljon pieniä mökkejä. Pojat olivat kyllä nähneet pieniä asumuksia kaupungin laidassa, mutta tällaisia ne eivät olleet. Ikkunat näissä mökeissä olivat pieniä ja muutamissa oli ruutu paikattu päreillä. Lattia oli likainen ja ilma haisi ummehtuneelta. Lapset olivat likaisia ja vaatteet heillä ryysyisiä.

— Ovatko ne, setä, niin köyhiä, kun niillä on noin likaista ja tympeää, kysyi Heikki.

— Ovat. Niissä mökeissä eivät isät saa tehdä omaa työtään, vaan täytyy heidän kulkea työssä milloin missäkin ja köyhyys tekee äidit saamattomiksi ja veltoiksi, etteivät viitsi pitää puhtaana lapsiaan ja asumuksiaan, sanoi setä.

— Minkätähden heillä ei ole yhtä mukavat asunnot kuin muillakin? kysyi Paavo.

— Sen te käsitätte vasta sitten oikein, kun tulette isommiksi, mutta voinhan teille nytkin jo hieman selittää.

Istuttiin muutaman mökin veräjäpuulla ja setä alotti:

— Tuonkin mökin isä ja äiti ovat kerran olleet pieniä, niinkuin tekin nyt. Heillä oli vain tuollainen mökki kotina ja heidän täytyi lähteä maailmalle elättämään henkeään ihmisten työtä tekemällä, niinkuin teki isäkin. Heillä näes ei ollut omaa maata, jota muokaten olisivat voineet hankkia

leipänsä, vaan maa heidän tupansa ympärillä oli toisen, joka ei sitä antanut heidän viljellä muuta kuin pienen perunamaan.

— Onko sitten maa niin kokonaan sellaisten miesten, jotka eivät anna sitä viljellä, kun he voivat sen kieltää? kysyi Paavo.

— Niin he uskovat, sanoi setä.

— Minkätähden? tutkieli Paavo.

— No katsohan, kun ennen on ollut hyvin harvassa asukkaita, ja heillä on ollut siten paljon maata. Mutta vähitellen ovat ihmiset lisääntyneet, ja heidän olisi pitänyt myöskin saada maata, kun kerran maasta on kaikkien elettävä. Nämä, jotka kerran ovat saaneet suuret maa-alat käsiinsä, jättävät sen perinnöksi pojilleen ja sen mukana sellaisen mielipiteen, että maa kuuluu heille kokonaan, niinkuin silloinkin, kun oli vähemmän ihmisiä, hoitivat he maitaan miten hyvänsä. Ja niin se on ollut näihin päiviin saakka. Nyt ovat tällaiset mielipiteet jo alkancet syrjäytyä, varsinkin kun monet suurviljelijät eivät jaksa tai eivät tahdo pitää maitaan kunnossa, ja maattomatkin alkavat saada vähitellen maata. Muutamien vuosien kuluttua tulee aika, jolloin noidenkin mökkien isät saavat omaa maata ja saavat siitä leipää lapsilleen, ja lapset taas saavat tehdä työtä oman maansa hyväksi ja sitten, jos jää aikaa, vieraankin työtä.

Heikki ei välittänyt sedän ja Paavon maa-asioista, vaan keräsi marjoja suuhunsa. Paavo oli kuunnellut tarkkaavasti ja kysyi vielä sedältä:

— Miksi he eivät jo nyt saa omaa maata nuo mök-
kien isät?

Setä näytti käyvän hieman hämilleen Paavon kysymyk-
sestä, mutta sanoi kuitenkin:

— Kehitys kulkee hitaasti eteenpäin. Eihän kaupunke-
jakaan rakenneta muutamissa päivissä eikä vuosissa.

Heikki tuli suu täynnä marjoja ja kysyi sedältä:

— Mutta eikös noissa mökeissä ole pahoja ihmisiä, sosia-
listeja ja sellaisia?

— Eivät he pahoja ole. Puute on vain tehnyt heidät
koviksi ja karsaiksi parempiosaisia kohtaan.

Paavon oli jano, ja mentiin pyytämään mökistä vettä.

Mökin eukko puhdisti ensin tuopin, nouti kaivosta rai-
kasta vettä ja tarjosi ystävällisesti Paavolle. Puheli sedän
kanssa ilmoista ja muista ja sanoi sitten:

— Nämä nyt ovat varmaankin emännän sisaren poikia?

— Niin ovat, sanoi setä.

Ja sitten jo sanottiin kauniisti hyvästit eukolle ja jätet-
tiin matkaa.

— Eipäs ole mökeissä pahoja ihmisiä, sanoi Paavo
Heikille.

— Heikki ei ole heitä nähnyt eikä tunne tarkemmin,
on vain kuullut heitä pahoiksi sanottavan. Ei pitäisi mitään
tuomita, ennenkuin näkee, neuvoi setä.

Oli muuan tämän kesän monia kauniita heinäkuun aamuja, kun setä tuli herättämään poikia.

— Nyt joutuin vaatteet päälle ja sitten metsään, sanoi hän. Ensin on kuitenkin käytävä uimassa ja minäkin voin tulla mukaan.

Kastehelmet kimaltelivat nurmessa ja puitten oksilla. Luonto aivan loisteli luomisriemusta.

Järvi oli tyven. Ahvenet hyppivät kaislikossa, ja pojat nostivat pohjasta jaloin verkon, jonka illalla olivat laskeneet ruohikkoon.

Verkossa oli köytenään ahvenia. Ranta kajahteli poikien innostuneista huudahduksista. Tiheitä kivikalaparvia uiskenteli rantavedessä ja ne tulivat nokkimaan paljasta ihoa. Se oli kovin hupaista.

Verkko laitettiin kuivumaan ja kalat vietiin tädille. Laila oli mennyt venheellä kylään ja näkyi jo soutavan salmen toisella rannalla. Pojat olisivat mielellään menneet rantaan, mutta setä jo kiirehti metsään.

— Otamme vesurit mukaan, että saamme samalla puhdistaa pikkupalan metsää.

Karjatarhassa makasivat lehmät märehkien, silmät ummessa. Kuumuus raukaksi niitä. Lehmisavussa kyti

vielä muutamia turpeita ja niistä lähteneet savukiemurat tuoksuivat miellyttävästi.

Sedällä oli virsut jalassa ja verhona vain hurstinen paita ja housut.

— Näin on mukava näin kuumalla... ihokin saa ilmaa ja aurinkoa. Teidänkin sopisi pitää näin helteellä vain uimapukua, sanoi setä pojille. — Se olisi terveellistä ja käy kyllä täällä maalla...

— Niin me teemmekin, lupasi Heikki.

Mentiin tiheään koivikkoon, jossa oli runsaasti juuri-vesoja.

— Tässäpä meille onkin työtä, sanoi setä. — Poistetaan vesat ja saattepa nähdä, miten kauniiksi metsä tulee.

Harakkain pojat rääkyivät pesässään, joka oli männyssä aivan lähellä.

— Kuaak, kuaak, kvark, vak, matkivat pojat. — Kuule setä, eikö niitä saisi tappaa?

— No kaikkiapa kuulen. Mitä pahaa ne ovat tehneet, että niille pitäisi kuolemantuomio lukea. Poikaviikarit tosin ovat useimmiten siinä luulossa, että varikset ja harakat ovat tarpeettomia lintuja ja hävittävät pesät ja munat lintuparoilta, mutta se on väärin. Niilläkin on tehtävänsä luonnossa, vahingollisten matojen hävittäjinä. Antakaa, pojat, vain harakan laulaa.

— Eipä se laulakaan, vaan nauraa, sanoi Paavo.

— Mille se nauraa? kysyi setä ja myhähti hyvätuulisesti.

— Eiköhän se ihmiselle. . ., arveli Paavo.

— Joutavia. Ja jos nauraisikin, niin sehän todistaisi vain hyvää mieltä ja sitähan ei ole linnuilla enempää kuin ihmisilläkään liikaa.

— Eikö variksiakaan saa sitten vainota? kysyi Heikki.

— Jopa sen kuulit, ettei saa. Varsin hyödyllinen lintu, vaikka vainotaan.

— Mutta eikö se hävitä pikkulintujen munia ja poikasia? Niinhän sanotaan, tiesi Heikki.

— Kyllä harakka ja varis sellaisia yrityksiä tekevät, mutta sadasta kerrasta onnistuu vain yksi keita. Pikkulinnut kyllä osaavat liittyä yhteen ja puolustaa kotejaan.

Puhdistettava metsäruutu oli saatu valmiiksi, ja kun oli aikaa vielä ennen aamiaista, käveltiin metsässä.

Setä tillisteli oksien lomitse, sattuisiko jotain erikoista huomaamaan.

Nytpä hän huomasiikin, koskapa vaati pojat yhteen kohtaan ja olemaan hiljaa.

— Tuolla puun haarassa on pikkulinnun pesä, niinkuin näette, ja tuolla on harakka vaanimassa, hyökätäkseen pesälle. Mutta katsokaapa tuorne oksille. Siellä on kokonainen armeija pikkulintuja, yks' kaks', kokonaista kahdeksan kappaletta. Pesä näyttää olevan leppälinnun, vaikka se harvoin tekeekin pesänsä tuollaiseen paikkaan. Puun haarassa on kuitenkin vähän onttoa, ja siksi se on sen valinnut hätätilassa kodikseen. Puolustajina ahnetta harakkaa vastaan on sillä kolme muuta leppälintua ja kaksi rauniotassia ja

samoin kaksi peukaloista. No nyt! Täytyipäs harakan paeta pikkuparven tieltä! Olipa mukavaa, että satuitte sen näkemään.

— Täällä metsässä onkin paljon nähtävää, innostui Paavo.

— Lintujen elämää on hauska seurata, sanoi Heikkikin.

— Mutta jos aikoo nähdä jotain, niin täytyy kulkea metsässä avosilmin, sanoi setä. — Me tulemme vielä usein metsään tutustumaan lintujen elämään. Nyt meidän on mentävä aamiaiselle ja sitten niitylle.

— Joko alotetaan heinän korjuu? kysyivät pojat. — Mekin tulemme mukaan, eikä niin Heikki, sanoi Paavo. — Onhan meistäkin jotain hyötyä.

— On paljonkin, myönsi setä. Harava käteen vain, koko pieni parvi.

Niityllä oli kovin hauskaa. Hei, miten haravat heiluivat ja heinä kuivui niin että ritisi. Se tuoksui voimakkaasti vielä kuivuessaankin.

Otettiin sedän esittämää aurinkokylpyä. Sedällä ja pojilla oli raitaiset uimapukunsa ja Lailalla yksivärinen sininen, joka näytti hauskalta hänen yllään. Valkoinen iho alkoi auringossa muuttua kauniin punertavaksi.

— Sievät käsivarret mustuvat, sanoi Heikki Lailalle. — Et saa kauan pitää niitä paljaana.

— Ann' mustua, sanoi tyttö ja lennätti heinätukun Heikin silmille.

Syntyi heinäsoita, jota toiset niittymiehet naureksien katselivat. Siinä huiskahtelivat poikien kintut kuin piiskan siimat, ja Lailan pyöreät käsivarret ja sääret tekivät kivakoita liikkeitä. Väliin pyöri koko sakkii yhtenä keränä heinissä.

— Heinä raapasi käsivarttani, voiikasi Laila, ja nujakka asettui.

— Sitä odotinkin, sanoi setä ja nauroi niin, että vatsa hytkyi.

Jokainen oli saanut pieniä naarmuja. Heikin ylähuuleen oli sänki tehnyt pitkän haavan.

— Nyt sinusta tuli ristihuuli kuin jäniksestä, kiusotteli Laila. — Ei vanha mustalais-akkakaan sinua suutelisi.

Heikki otti leikin todeksi ja käänsi selkensä tytölle. Ja alkoi vetistellä.

— No raapasiko heinä Heikkiä niin, että itku tuli, sanoi setä. — Jopa jotakin, iso poika!

Se koski vielä pahemmin ja Heikki pötkäsi metsään.

Ja kun ei kehdannut sieltä enää mennä takaisin niitylle, Lailan kiusoteltavaksi muka, niin meni kotiin ja rantaan.

Siellä istui verkkomökin kupeelle ja sydän oli kovin kierteellä.

Miten lienevät tulleet siinä pahat ajatuksetkin kiusaamaan ja vaatimaan huonoon tekoon, josta oli jo saanut olla rauhassa.

Teen uhallakin niin, ajatteli Heikki.

Kenen uhallalla? Lailanpa tietenkin. Pitää Paavoja aina parempana. Parasta kun lähtisi tästä kaupunkiin.

Pääsky lenteli veden rajassa ja istui sitten hänen lähelleen. Näytti kuin tutkien katselevan häntä. Pieni koivun vesa ja pihlajan oksakin näyttivät katselevan häntä.

Ei, en minä saa.

Tulivat Lailan surulliset silmät ja katsoivat pitkään ja moittien. M i t ä sinä aiot? tuntui hän kysyvän.

Minä en tosiaankaan tee niin, e n! Ja nyt minä menen uimaan.

Niittymiehetkin jo tulivat päivälliselle, ja Laila, Paavo ja Niilo juoksivat rantaan. Heikki päätti, ettei ole koko asiasta tietävinäänkään.

— Minulle tuli niin kuuma, että piti lähteä uimaan, sanoi hän ja tarkasteli, mitä Laila mahtoi ajatella.

Nauroi, veitikka. Kyllä kai Laila arvasi, minkä vuoksi hän oli niityltä lähtenyt. Ja sitäpaitsi setä oli kieltänyt puhumasta toisin, kuin asia oli.

Laila istui laituripuun päällä ja palmikoi hiuksiaan.

— Minulle tuli niin paha mieli, kun sinä sanoit niin, virkkoi Heikki, ja sen vuoksi minä lähdin. Ei puhuta nyt enää siitä mitään, eikös?

— Ei. Minä toin sinun vaatteesi niityltä, sanoi Laila ja pulahti notkeasti järveen.

Paavo ja Niilo pulikoivat jo ruohikossa.

Korjattiin heinää jo kotipellolla. Päivällisen jälkeen lepäilivät miehet pihamaalla, ja pari miestä katseli kenkiään tervataksen ne.

— Minä haen terva-astian, sanoi Paavo ja meni sitä liiterin ylälaudalta hakemaan. Puulaatikon päälle nousten kurkotteli hän astiaa ja miten lienee niin onnettomasti käynytkin, tervasanko kaatui hänen päähänsä.

Säästyivät toki silmät ja suu tervakylvystä, mutta hiukset ja kaula olivat kokonaan tervan peitossa.

Parkuen juoksi Paavo pihamaalle.

Hätään joutuivat toisetkin pojat, tati ja Laila.

— No missä sinulle, lapsikulta noin kävi? kysyi tati ja pidätteli nauruaan. Laila sitä ei voinut pidättää, vaan kieturteli aivan.

— No ku-un te-er-va-san-ko putosi p-äähäni, parkui Paavo.

Miehet selittivät, että Paavo oli hyökännyt sankoa hakemaan, ennen kuin he ehtivät kieltääkään.

— Menkää nyt, Heikki ja Niilo, siitä nauramasta, komensi Laila. — Muuten Paavo parka suuttuu piloille.

Mutta Paavopa ei suuttunutkaan.

— Nyt minun pääni kestää sata vuotta, kun se tuli näin hyvään tervaun, sanoi hän.

— Haenko minä peilin, että näet, miten kauhean hassun näköinen olet, sanoi Laila kaapien tervaa Paavon päästä.

— Älä hae. Pahemmin vain suututtaa, kun näen. Nyt sinun kätesikin on jo tervassa. Sinä Laila olet sitten hyvä, kun puhdistat.

— Suuteletkos silti minua joskus, vaikka minä tulin nyt rumaksi? kysyi Paavo hiljaa. Hän ei sitä uskonut itsekään, mutta päätti kuitenkin kysyä. Kun serkku oli kerran niin hyvä, niin ehkä sekin olisi mahdollista ja kun tervakin saataisi pysyä hänen päässään koko kesän.

Paavon nenän aluskin oli jo tervassa, mutta Laila suuteli kuitenkin vastaukseksi Paavon kysymykseen.

Paavo kietasi kätensä serkun kaulaan ja oli vähällä tahrata tervaan koko tytön.

— Älä veikkonen, kun olen jo ilmankin tervassa!

— Kyllä ei mitenkään voi olla paha, kun sinä olet noin hyvä, sanoi Paavo pyhän innostuksen vallassa. — Jos kaikki tytöt olisivat niin hyviä, ei pahoja poikia olisi koko maailmassa, päätti hän.

Illalla kuitenkin tuli onnettomuus. Satuttiin suuttumaan leikissä ja Paavo sanoi poikkipuolisen sanan pojille ja nämä Paavolle vastaan:

— Tervakallo!

Silloin Paavo läjäytti Heikkiä korvalle ja tämä huutamaan. Mutta Paavolle tuli hätä ja hän juoksi heti Lailan luokse sisään.

— Minä löin Heikkiä korvalle. . .

— No mutta Paavo! Mitä varten sinä löit?

— Mitäs kun sanoit tervakalloksi, kuohahti Paavo.

Eihän Laila tytti taaskaan voinut pysyä äidillisen vakavana. Nauru helisi kuin hopeakello tehden hyvää Paavolle.

— Annan tämän kerran, mutta jos vasta olet tuhma, niin en annakaan, sanoi tyttö.

Paavo meni takaisin poikien luokse.

—Kyllä minä sen vielä sinulle maksan, uhkasi Heikki.

— Minä rupean rauhanvälittäjäksi, teristyi hiljainen Niilo. — Paavon pitää seistä suorana ja Heikki saa livauttaa hieman korvalle, mutta ei kovasti. Sovitaanko niin?

— Sovitaan, lupasivat pojat.

Niilo seisoj todistajana kantapäät yhdessä.

Heikin kämmen hieman hipaisi Paavon korvaa. Pääasia, että hän oli saanut hyvityksen.

Oli lauantai-ilta. Heinäkorjuu oli loppunut ja kuivuvan heinän tuoksu tulvahteli Hernemaan pelloilla ja pihamaalla. Pojat olivat puuhanneet päivällä muurainretkeä järven toisella puolella olevalle suolle. Laila oli piloillaan kieltäytynyt lähtemästä heidän kanssaan.

Pojat jurottelivat rannassa eikä lähdestä näyttänyt tulevan mitään.

— Minä en viitsi lähteä, sanoi Paavo. — Menkää kahden.

Mieliala oli kovin painostava. Mikä sen tytön turilaan päähän nyt oli pistänyt.

— Emmekö saisi tovereita muualta, jostain naapurista mukaamme, sanoi Heikki ja molskautteli kiviä veteen.

Paavo teristyi.

— Ja sinä olisit suostuvainen lähtemään, kunhan tovereita saataisiin, olivatpa ketä tahansa, kuohahti hän. — Minä toki luulin, että pitäisit serkusta enemmän.

— Vähät minä hänestä, kun kerran kiusaa tekee, sanoi Heikki.

Laila seisoi saunan seinän takana ja kuunteli hymyillen. Niilo kuuli hänen naurun hihityksensä ja juttu selvisi onnellisesti.

Järvi oli tyven ja laskevan auringon hehkuvat värit heijastelivat sen pinnalla. Lämpimän auerta oli ilman rannoilla ja se vaimensi lukemattomat luonnon ja ihmisäänät hiljaisiksi ja tuskin kuuluviksi.

Pojat olivat ennen Hernemaahan tuloaan kulkeneet ummessa silmin suuren luonnon keskellä. Setä oli opettanut heitä luonnontunneillaan näkemään joka hetki jotain ihmeellistä ja varteenotettavaa luonnossa. Nyt ei pienin hyttynenkään lentänyt heidän ohitseensa huomaamatta.

Nytkin pojat katselivat poutapilviä taivaan rannalla. Siellä oli lumihuippuisia alppeja, kaupunkeja ja kummallisia eläimiä. Niitä katsellen vaelteli kuin satujen mailla.

Laila hyräili jotain laulua ja pojatkin tulivat laulutuelle. Koulussa laulettiin, mutta milloinkaan ei kehdannut yksin laulaa. Aina oli joku ilkeämielinen poikaviikari irvistelemässä, jos yrittikin laulamaan, ja niin se jäi kokonaan. Tuntui nyt kovin hyvältä laulaa sellaisia vanhoja lauluja kuin „Kultaisessa kartanossa” ja „On tyyni nyt”. Tämän heinäkuun illan he varmasti muistaisivat aina.

Suo oli keltaisenaan lakkoja. Syötiin hyvällä halulla, ja sitten astiat täyteen.

— Mitäs nyt tehdään, kun ei ole astioita? sanoi Laila.

— Jo me oltiin sitten houheloita, kun ei muistettu ottaa puukkoa mukaan, sanoi Paavo. — Minä noukin hattuuni.

Keksittiin parempi keino. Terävällä kivellä hangattiin koivusta kuori rikki. Siten saatiin tuohta. Astioista ei ollut puutetta.

Vähitellen tuli keskiyö, ja taivaan rannalla äsken niin kauniilta näyttänyt ukkospilvi alkoi jymähdellä.

— Nyt kai meidän on parasta lähteä kotiin, sanoi Heikki.

— Pelkäätkö sinä ukkosta? kysyi Laila naurahtaen.

Pelkäsihän Heikki, mutta ei kehdannut tunnustaa sitä. Pelkäsipä Paavokin. Kun jyrähti uudelleen, sanoi hän hätäisesti:

— Nyt on parasta suoriutua suoraa päätä kotiin. Saattaa nousta myrsky emmekä me jaksaa soutedä.

— Se on pahempikin pulma, virkkoi Laila.

Kun oli päästy vähän matkaa rannasta, alkoi tuulla. Se oli toki peräntakaista purjetta. Pojat soutivat minkä jaksivat.

Salamat leimahtelivat pimenneessä yössä. Se oli kaunista. Tuuli vinkui ja ryskähteli, ja venhe lenteli kuin kaarna kohisevilla laineilla. Laila istui vakavana perässä ja hän oli poikien mielestä kuin kaunistunut siinä luonnonvoimien keskellä.

Oltiin lähellä kotirantaa, kun rupesi satamaan. Vettä tuli kuin kaatamalla ja meni heti ohuiden vaatteiden läpi.

—Nyt sinä olet sitten vasta herttainen, sanoi Paavo Lailalle, kun saatiin venhe maalle.

— Niin sinäkin, ihan kuin uitettu kissa, hihitti Laila.

Olipa sauna lähellä ja se oli lämmin. Laila juoksi hake-massa pihasta jokaiselle kuivat vaatteet, ja kun kiukaassa oli löylyä, kylvettiin uudelleen ja jututen kuunneltiin sateen ropinata kattoon.

Paavo palasi postia noutamasta ja heilutti kirjettä iloisesti kädessään,

— Äiti tulee, äiti tulee, ja jo tänään! Eikö ole hauskaa, Heikki?

— On, on, sehän on selvä. Anna tänne kirje!

Heikki oli viime aikoina jo kirjoittanut tiheämmin ja muutenkin kaivannut äitiä joskus. Olo Hernemaassa ja sedän koulu oli kai senkin aiheuttanut. Hän ymmärsi nyt paljon paremmin äitiä kuin ennen. Hän olikin kovin usein pahoittanut äidin mieltä. Olipa mukavaa, kun sai näyttää äidille, mitä oli täällä oppinut, ja kertoa kaikesta.

— Illalla mennään laivarantaan äitiä vastaan, sanoi Paavo. — Mitä sanot, jos poimisimme marjoja ja veisimme mukanamme hänelle?

— Saahan hän niitä täälläkin, sanoi Heikki.

— Mutta äiti tulisi siitä varmaan hyvin iloiseksi, arveli Paavo.

— Poimitaan vain, myöntyi Heikki. — Saamme niitä kyllä laivalle mennessä.

Laivarantaan oli matkaa muutamia kilometrejä; ensin vettä ja sitten maata. Laiva tuli myöhään, ja vasta aurin gon laskun jälkeen lähtivät pojat Lailan kanssa mielestään hyvin hauskalle matkalle.

Marjatuohinen pistettiin venheen kokkaan ja uistin perään. Eikös tarttunutkin iso hauen vonkale uistimeen.

— Siitä saadaan tädille illallinen, sanoi Laila.

Tuli vielä toinen ja kolmaskin ja matka meni huomaa-matta.

— Mihin kalat, ettei kettu vie? kysyi Paavo. Setähän oli kertonut, että kettu oli perso kaloille.

— Viedään puuhun, sanoi Heikki.

Hauet pujotettiin lankaan kidusaukoista ja Heikki kiipesi isoon näreeseen ja ripusti ne oksalle.

— Mitähän äiti sanoo, kun me puusta pudotamme hauet? arveli Paavo.

— Luulee tulleensa satujen maille, lisäsi Heikki.

— Satujen maita nämä ovatkin, arveli Paavo. — Jos olisi minulla maata, niin rupeisin maanviljelijäksi. Miten minä saatankaan täältä erota syksyllä?

Paavo silmäsi Lailaan. Kyllähän muuten, mutta hänestä olisi vaikea luopua.

Tyttö hymyili ja räppäsi poikaa olalle.

— Ensi kesänä tulet takaisin, sanoi hän.

— Enkö minä saakaan tulla? kysyi Heikki.

— Tietysti, velikululta.

Pojat miettivät itseksensä. Laila oli niin kovin hyvä tyttö, mutta pitiköhän hän toisesta enemmän kuin toisesta.

Se tuli arkana Heikin huulillekin:

— Sinä kuitenkin pidät Paavosta enemmän kuin minusta.

— Mutta sinä olet vasta höperö, Heikki! Pitäisikö minun sitten pitää toisesta enemmän kuin toisesta? Se olisi väärin, sanoi Laila, vaikka tunsikin pitävänsä Paavosta enemmän, ehkä senkin vuoksi, kun Paavo oli kiltimpi ja siten sellainen herttainen nallikka.

— Isä sanoo aina, että kaikista ihmisistä täytyy pitää yhtä paljon, sanoi Laila. — Eikö hän ole teille siitä puhunut?

— On kyllä, myönsi Heikki.

Metsässä oli hiljainen hämärä. Sammakot hyppivät tien yli ja pensaissa loisteli kiiltomatoja. Kaste oli jo kohonnut ruuhon ja puitten lehdetkin kiittelivät kosteana.

Lapset olivat avojaloin. Laila astui sammakon päälle ja kirkaisi.

— Huu, miten ilkeälle tuntui!

Heikki otti sammakon käteensä. Se oli nyt rampa, ja pojat neuvottelivat, mitä sille tehtäisiin.

— Se pitäisi tappaa, mutta tappaminen on niin kauhean rumaa, arveli Heikki.

— Mutta jos puhuttaisiin lopettamisesta, niin eiköhän se muuttaisi asiaa, arveli Paavo.

— No lopettakaa se sitten pian, sanoi Laila sipristäen somasti suutaan, ja nostaen helmojaan. Jalassa tuntui vielä ilkeältä sammakon kylmyys.

Laiva huusi laiturissa, ja Heikki heitti sammakon metsään, lähtien juoksemaan Lailan kanssa rantaan. Paavo etsi sammakon heinikosta ja virkkoi itsekseen:

— Eihän tinua niin heitetä, pittunen raukka. Tapetaan pois kärtimättä.

Kylmä sammakko tuntui ilkeälle kourassa ja Paavon naama oli punainen, mutta se ei kieltänyt ystävällisesti eläinparalle puhelemasta.

— Noin, ittu tiinä kivellä, minä lyön kalikalla päähäti.

Ja Paavo tähtäsi ja poksautti, mutta isku ei sattunutkaan ja sammakko hyppäsi virkeänä metsään.

Paavo hämmästyi. Elukka oli ollut tarkkana. Ja nyt olivat toiset jättäneet hänet.

Paavo lähti juosta kipaisemaan toisten perään. He tulivatkin jo vastaan, äiti kolmantena.

— Se sammakko oli jo ihan terve ja hyppäsi metsään, sanoi Paavo ja riensi syleilemään äitikultaa.

— Miten sinä sen paransit? kysyi Heikki tosissaan. Hän luuli Paavon tehneen jotain sammakolle, että se virkoisi.

— Minä kun aioin napauttaa sitä kalikalla päähän, niin se säikähti.

Istuttiin kivelle ja otettiin kaupunkituliaiset esille. Ja äidille sateli niin paljon kysymyksiä, ettei hän puoliinkaan ehtinyt vastata.

Mutta rannalla oli iso lokki haistanut puusta poikien kalat ja ihastunut niihin. Kun Heikki kiipesi kuuseen, ei hän löytänyt muuta kuin muutamia suomuja.

— Täällä on käynyt varkaita, kuului itkunsekaisesti puusta. — Kuka kehtasi olla niin kelvoton?

Lokki lenteli rannikolla vainuten mahdollisesti lisää.
Pojat aavistelivat lokkia varkaaksi.

— Sinäkö ne veit? hihkasi Paavo.

Lokin nokasta kuului nirskuva vastaus. Se halusi vielä lisää haukea.

Setä istui poikien kanssa rantakalliolla ja keitti kalaa. Padassa porisivat äsken ongitut ahvenet ja setä kertoi haus-
kasti kalojen elämästä ja tavoista pojille.

— Mistä sinä setä olet saanut tietoja niin paljon, kysyi Paavo.

— Olen tutkinut ja tarkastellut kaikkea. Kun käyttää joka hetken ajastaan hyödyllisesti, saa oppia paljon. Työtä tehdessään ja lepohtellessään voi kyllä hyvin tarkastella luon-
toa ja sillä on aina jotain uutta näytettävänä.

Pojista oli ollut luonnontiede koulussa vastenmielistä ja läksyt oli luettu hosimalla. Nyt olivat pojat päättäneet syventyä luontoa koskeviin oppikirjoihinsa tarmolla. Var-
maankin „luonnonmaisteri” tulisi olemaan mielissään.

Setä pisti pataan voita ja kohta oli ahvenkeitto valmis.

— En ole milloinkaan syönyt näin hyvältä maistuvaa kalaa, sanoi Paavo.

Päivä oli poutainen ja heikko tuulen henkäily veteli vii-
voja selän vesiin. Aamulla aikaisin oli lähdetty ja saatu run-
sas saalis koukuista. Ne olivat rantalouhussa vasuun hyvin peitettyinä. Kun ei hennottu isoja kaloja keittää rannalla, riipaistiin ongella kyrmynskaisia selän ahvenia pataan.

— Elä syö kourillasi, Niilo!

Kun kalat loppuivat, hörpittiin liemi tuohilipeillä suihin.

Se oli erämiesten ateria.

— Keitto loppui kesken, julisti Paavo ja katseli pitkin ripsin toisia.

— Peratkaa vakasta lisää ja pankaa pataan, sanoi setä.

— Kaikkien pitää saada kyllikseen.

— Perkaisit, Heikki, kalat, pyyteli Paavo.

— Peratkoon se, joka syökin. Minun maaruni on täynnä.

Paavo ja Niilo päättivät valmistaa omintakeisesti keiton itselleen.

Setä oli laskeutunut pehmeälle sammalelle lepäämään. Heikkikin vaihtoi itselleen loikomispaikkaa ja setä kutsui hänet luokseen.

Setä näytti harkitsevan, miten alottaisi, mutta kysyi siten suoraan Heikiltä:

— Vieläkö sinua pahat ajatukset joskus kiusaavat?

— Ei enää. Mutta minä pelkään, että ne taas tulevat, kun koulu alkaa, ja...

Heikki keskeytti. Hänestä näytti olevan vaikeata sanoa mitä ajatteli.

— Ja mitä sitten? kysyi setä ystävällisesti.

— Kun ei ole tätä kesäistä elämää ja sitten Lailakaan ei ole siellä.

— Eikö sinulla sitten ole siellä niin hyvää toveria kuin Laila? kysyi setä.

— Ei.

— Mutta kaikki pienet tytöthän ovat hyviä tyttöjä, ja

onhan kai sinullakin siellä joku tyttö, josta hiukan pidät, sanoi setä.

Heikki ei sanonut siihen mitään. Olihan tosin yksi samanluokkalainen, maalarin Aili, josta hän hieman piti. Tosin hän ei ollutkaan missään suhteessa niinkuin Laila, mutta hänellä oli kauniit silmät ja hän nauroi oikein kauniisti. Ja sitten hän oli oikein hyvä. Kyllä hänet kannatti toverinaan pitää.

— Eikö olekin? uudisti setä kysymyksensä.

— On kyllä, sanoi Heikki arvelleen.

— No niin, hänen tähtensä sinun täytyy oppia pitämään kurissa kiusaavat ajatukset ja ruumiisi puhtaana. Ja myöskin oman itsesi tähden. Olenhan sinulle jo tästä puhunut paljon ja sinä ymmärrät, miten onnelliseksi tulee, kun voittaa pajat ajatukset. Eikö sinun ole nyt hyvä olla, kun tiedät olevasi sellaisesta vapaa?

— On kyllä. Olen tullut niin iloiseksi.

— Siinä sen näet, setäsi ei ole puhunut sinulle turhaa.

— Minä olen siitä niin kiitollinen sedälle, sanoi Heikki.

Pojat puuhasivat kalapatoinensa hieman alempana kalliolla.

— Joko olet maistanut suolaa? kysyi Niilo.

— En, mutta minä luulen olevan siinä sitäkin tarpeeksi.

Ei muuta kuin nostetaan pata kepin nenässä tuonne syvennykseen ja syödään siellä piilossa, muuten sedän ja Heikin rupeaa myöskin mieli tekemään.

— Tehdään niin.

Paavo otti kepin ja nosti pataa varovasti tulelta. Mutta keppi katkesi ja pata vieri kaloineen järveen.

— Voi ihme! Nyt meni keitto!

Kumpainenkin ryntäsi tavoittamaan pataa ja sysäsi toisensa järveen. Vettä valuvina, surkeasti irvistellen nousiin sieltä ja Paavo harasi kaloja pataan.

Niilelta pääsi itku.

— Minkä tähden sinä no-ostit se-emmoisella ke-epillä?

— Elä itke iso poika. Hyviä nämä kalat ovat, vaikka vähän huuhtiintuivatkin. Ollaan hissuksiin koko asiasta, etteivät pääse nauramaan, toimitteli Paavo ja laitteli Niilon eteen parhaimpia kaloista. Kuitenkin hänenkin suupiel-tään nyki pahasti ja kurkkua kaivoi vahinko, joka oli varomattomuudessa tullut.

Heikki oli nukkunut, mutta setä nauroi pitkää naurua kalliolla ja pyyhkieli vesiä silmistään. Pojat olivat huomanneet sedän naurun ja Paavo sanoi:

— No nyt setä jo nauraa, mutta ei olla tietävinämme-kään. Pitää kai pyytää setää, ettei kerro Lailalle eikä Heikille.

Kohta kuitenkin pojat nauroivat itsekin keitolleen, jonka liemi kellui siinä veden pinnalla monivärisenä läikkänä.

Viljaa korjattiin Hernemaan pelloilla. Tuuleentunut, kullankeltainen ruis huojahteli viljavuuttaan täyteläisenä hiljaisessa tuulessa. Pojatkin saivat olla lyhteitä sitomassa ja se olikin heistä hauskaa työtä. Sormet tuntuivat ensin kovin aroilta, mutta setä sanoi, että ne kyllä pian tottuvat tähänkin työhön, koskapa olivat tottuneet kasvitarhan hoitoonkin.

Leikkuuväki hääri iloisena työssään. Iltapäivällä tuli Heikin ja Paavon äitikin mukaan ja pojat ihmettelivät, kun hän osasi leikata ruista.

— Tämä se, poikakullat, kaikkein kauneinta ja hupaisinta työtä onkin, sanoi äiti ja tätä pitäisi osata tehdä jokaisen. Ilman näitä maamiesten lainehtivia viljapeltoja oltaisiin pian hukassa.

— Se on hyvä, että sinä sen käsität, sanoi setä äidille.

— Kuulehan äiti, minä aion ruveta maanviljelijäksi, sanoi Paavo. — Setä kyllä opettaa minut oikein hyväksi maamieheksi.

— Hyvähän olisi, jos sinusta kunnollinen maanviljelijä tulisi, virkkoi äiti. — Se on vain pahinta, ettei ole meillä maata.

— Mutta setäpä sanoo, että pian tulee sellainen aika,

että maata saa jokainen, joka haluaa. Mekin otamme sitten maata, äiti.

— Mutta ensin me kasvamme miehiksi ja lopetamme koulumme, sanoi äiti. — Setä kyllä on niin hyvä, että joka kesä opettaa sinua maamiehen tehtäviin.

Setä lupasi sen puolestaan varmasti tehdä.

— Ja ensi kesänä minä jo jaksan kyntääkin, kun tulen tänne Hernemaahan, päätteli Paavo urheasti.

— Eikö Heikkikin halua maamieheksi? kysyi setä.

Heikki näytti miettivän. Hänestä olisi kyllä ollut hauskaa olla maamiehenäkin, mutta mukavalta tuntui myöskin ajatella jonakin virkamiehenä oloa. Se olisi kuitenkin helpompaa.

Senpähän näkee, kun eletään, arveli hän pikkumiehekäästi. Ehkäpä hänkin valitseisi maamiehen vapaan ammatin ja ottaisi itselleen sitten semmoisen soman tytön emännäksi, kuin Laila oli.

Sitä Paavokin mietiskeli.

— Kun minä saan sitten talon itselleni, niin tuletkos sitten minulle emännäksi, supatti hän hiljaa Lailan korvaan. — Mutta et saa tästä puhua kellekään. Mitäs arvelet, eikö se olisi kovin hauskaa?

Laila nauroi.

— Voi sinua pikku nallikkaa. Kyllä se varmaan olisi.

— Joko taas sanot nallikaksi, kivahti Paavo. — Saat uskoa, että mies minusta tulee! Ylioppilaaksi kun pääsen, niin silloin ostan talon, se on varma!

Paavo istui lyhdeläjälle levähtämään. Pientä maamiestä alkoi jo väsyttää.

— Ja kyllä sinä äiti nyt saat olla meihin tyytyväinen, sanoi hän ketken kuluttua. — Meistä on tullut viisaita miehiä tänä kesänä.

Suvituuli leyhytteli ja pelloilla oli kaikki niin kaunista.

Äiti ei joutanut kauan olemaan Hernemaassa. Kun saatiin talvimarjat kerätyksi, lähti hän kaupunkiin. Siellä oli äidin juurikasvimaa ja sekin kaipasi vielä hoitoa ja Ynnikkiä lypsi siellä vieras, eikä Ynnikki siitä pitänyt.

Pojat näkivät tuskaisena päivien luisuvan käsistään. Kohta pitäisi heidänkin lähteä ja se oli kovin vaikeata ajatellakin.

— Ikävä minullekin tulee, kun te menette, sanoi Laila pojille.

— Niinpä lähde sinäkin kaupunkiin, pyysivät pojat. — Lähde vaikka soppakouluun.

— En minä vielä. . . sitten muutaman vuoden perästä.

— Ja sitten saat asua meillä ja onpa oikein mukavaa silloin.

Olihan se lähenevän eron katkeruudessa pieni lohdutuksen pisara, että Laila tulisi joskus kaupunkiin ja asuisi heillä.

Käytiin joka päivä marjaretkillä ja kalassa. Rannalla paistettiin kalaa ja äidin laittamat päivälliset Hernemaassa jäivät heiltä koskematta.

Se oli onnen aikaa. Setäkin tuli joskus mukaan ja silloin oli yhä hauskeempaa.

Mutta pian tulivat elokuun loppupäivät, ja äitikin oli jo kiirehtänyt tulemaan kotiin.

Täällähän heidän kotinsa oikeastaan olisi ollutkin, äiti kun vain olisi ollut täällä.

Alakuloinen päivä se oli, jolloin matkatavaroita laitettiin kokoon. Laila järjesti heidän matka-arkkunsaa ja pojat katsoivat hänen puuhailuaan. Hän lauleli ja oli reippaalla tuulella, kuten tavallisesti.

— Sinä varmaankin iloitset meidän lähdöstämme, sanoi Heikki.

— Pitäisikö minun itkemään ruveta? Eihän isot pojat saa tulla hentomielisiksi.

— Ei säakaan, sanoi Paavo. — Me olemme ihan suuria vätyksiä. Pianhan talvi kuluu ja silloinhan päästään jälleen Hernemaahan. Hauskaahan on koulussakin. Varsinkin nyt, kun Heikkikin on siellä ahkera.

Heikki muljautti epäluuloisesti veljeensä, mutta huomasi hänen hyvää tarkoittavan.

Aamulla piti jo lähteä ja illalla kuljettiin vielä kertaan tutut paikat, ja koko kesän valoisat muistot saivat mielen kaikesta huolimatta surunsuloiseksi.

— Eikö ajeta vielä kerran selkähevosella? ehdotti Laila.

Renki oli juuri tuonut hevoset pihaan, johon he sattuiivat tulemaan kävelyretkeltään.

— Ajetaan vain.

Tuimaa ravia lasketeltiin hakatietä ja pojat pysyivät nyt jo hyvin Lailan kintereillä.

— No nyt on sekin hauskuus lopussa, sanoi Heikki, kun hevoset laskettiin veräjältä hakaan.

— Niin, tämän kesän hauskuus loppuu, mutta syksyn ilot ja talven riemut on edessä, puheli Laila järkevästi. — Minun mielestäni on ihmisellä aina riittävästi iloa, olipa missä tahansa, kun täyttää velvollisuutensa. Eikö niin pojat?

— No se on vissi, tokasi Paavo, ja se nauratti jokaista. Täti hymähteli ja naureskelikin:

— Taitaapa kesätovereista tuntua ero vaikealta. Pianhan tästä jouluun päästään ja sitten saatte tulla tänne joululoman ajaksi, koska niin hyvin täällä viihdytte.

Sekös riemun synnytti.

— Kuuletko Laila, mitä täti sanoo. Me pääsemme tänne jouluksi! Kyllä sinä täti olet sitten mainio!

Paavo meni kuiskailemaan tädille:

— Saako äitikin tulla tänne jouluksi?

— Saahan toki, lapsikulta!

— Muuten minä en olisi tullutkaan. Kyllä jouluna täytyy olla äidin mukana.

— Hyvä lapsi olet, kun äitiä muistat, sanoi täti.

— Niin, ja minä tulen aina vain paremmaksi, sanoi Paavo. — Setä on sanonut, että kun kasvattaa itseään joka päivä, niin tulee oikein hyväksi.

Täti hymyili pikku Paavolle.

Setäkin puhui vielä illalla pojille hyvin paljon samoista asioista, joista oli ennenkin puhunut ja lupasi tulla pian

käymään kaupungissa. Eivät milloinkaan sanoneet pojat unohtavansa sedän neuvoja.

Elokuun yö oli lämmin ja kaunis, ja pojat eivät hennoneet mennä nukkumaan. Ikkunassa seisten katseltiin kirkasta siltaa, jonka kuu veti salmen yli.

Pojat keskustelivat tulevaisuudesta. Heikkikin arveli rupeavansa maamieheksi.

— Ja kun ensin koulussa sivistää itseään, niin sitten tuleekin oikein kunnan maamies, arveli Paavo.

Heikki hahatti.

— Sivistää... sinä olet semmoinen...

— Mikä? kivahti Paavo.

— Semmoinen nallikka, niinkuin Laila sanoo.

— Älä sinä aina minua nakertele. Olen minä yhtä älykäs kuin sinäkin ja kyllä Laila pitää minusta yhtä paljon kuin sinustakin.

Paavo oli kasvoiltaan ihan punainen. Mitäs kun Heikki aina ärsytteli häntä.

Laila pisti päänsä ovesta.

— Riitelettekö te täällä? kysyi hän.

— Mitäs kun Heikki aina... , tuhahti Paavo.

— Tulkaa sieltä pian kahvipöytään, minulla on kaakku paistumassa. Ja sitten pitääkin jo pian lähteä laivalle. Tavarat vietiin sinne jo illalla.

Pojat ihailivat serkun käytännöllisyyttä. Että ihan kaakunkin pyöräytti keskellä yötä.

— Olet sinä verraton.

Lailaa pyöritettiin ympäri.

— — —

Laiva tulla töhötti jo selän toisella rannalla. Koetettiin pysyä rohkeina. Laila lasketteli pilojaan, mutta ei saanut poikia enää nauramaan. Pianpa hänenkin täytyi kääntyä pois päin ja salata kirkkaat pisarat, joita alkoi vierähdellä.

— Voi, että kesä on niin lyhyt, sanoi tyttö tukahtuneesti.

— Ja kaupunki niin ikävä, kun sinä et ole siellä, sanoi Heikki.

— Onhan siellä paljon muita.

— No ei yhtään niin reipasta ja mainiota kuin sinä, tokasi Paavo.

Laiva laski laituriin eikä kauan siinä viivytellyt. Laila jäi kyöneleisenä laiturille.

PUNIKKI JA PORVARI.

Osmo oli päässyt äidin kanssa maalle, ja kesä oli kulu-
nut hauskasti kylän lasten kanssa leikeissä ja onkimatkoilla.
Keskikesä meni niin, ettei sitä oikein huomannutkaan ja
joutui marjojen aika. Osmokin oli jo saanut maistaa äidin
poimimia ahomansikoita, ja eräänä päivänä halusi hän läh-
teä itsekin äitiä auttamaan marjojen poiminnassa.

Äidillä oli sinä päivänä muuta tehtävää, ja niinpä hän
lupasi Osmon marjamatkalle naapurimökin pojan kanssa.

— Mökin Arvo tietää kaikki hyvät marja-ahot ja hän on
hyvä poika, saat mennä hänen kanssaan, sanoi äiti.

— Mutta minä en lähde punikkien kanssa marjaan, tu-
hahti Osmo. — Jääköön sikseen koko puuha.

— Punikkien?

Äiti hämmästyi koko lailla Osmon huudahdusta. Oliko
hänen hyvän ja kiltin poikansakin poveen kylvetty puolue-
vihaa ja kovaosaisten halveksumista?

— Eihän Arvo ole mikään punikki, sanoi äiti. — Se
nimityshän on jo vanha ja sopimattomana jätetty pois, eikä
poju saa enää milloinkaan sanoa ketään punikiksi.

— Sanovatpa koulussakin hyvin monet pojat punikiksi

sosialistien poikia, varsinkin yläluokkalaiset, jotka olivat vapaustaistelussa mukana, sanoi Osmo.

Äiti ajatteli tätä ja se koski häneen kipeästi. Hän ei ollut tällaista edes aavistanutkaan. Nyt täytyisi hänen Osmolle puhua tästä ja saada hänen nuori mielensä oikealle tolalle.

— Tulehan Osmo tänne puutarhamajaan, niin puhutaan siitä asiasta, sanoi äiti.

Osmo oli kovin halukas kuulemaan, mitä äiti sanoisi. Ainakin kaksi poikaa, joita toiset sanoivat tuolla rumalta kuuluvalla nimeltä, olivat oikein ahkeria ja eteviä poikia. Opettajatkin heitä kiittivät. Oli tosin joukossa sellaisiakin poikia, jotka sanoivat taas vuorostaan toverejaan porvareiksi, ja sanoipa joku poika lahtariksikin muuatta toveriaan, mutta sai siitä karsseria. Osmo ei tietänyt, rangaistiinko poikia punikki-nimityksestä, mutta ainakin kerran hän kuuli rehtorin opettajahuoneessa ankarasti nuhtelevan muuatta poikaa sen johdosta.

— Etköhän luule, että jos opettajat kuulisivat tällaiset nimitykset, rankkaisivat he siitä ankarasti? kysyi äiti Osmolta.

— Kyllä kai, mutta he niin harvoin sitä kuulevat, jos joku koulun pihassa niin sanoo, virkkoi Osmo.

— Silläpä se saa jatkuakin. Ja sellainen on kovin rumaa aikuisille ja vielä rumempaa lapsille.

— Eikö joku paha ole yhtä rumaa lapsille kuin aikuisillekin? kysyi Osmo.

— On kyllä, mutta kuulehan nyt mitä sanon.

— Eivät kaikki ne, joita on puniksi sanottu, ole itse siihen syyllisiä, mistä tämä nimitys on heille annettu. Jos he erehtyivätkin tekemään pahaa, niin se oli vain sen syy, ettei heitä oltu opetettu hyvää tekemään jo lapsena, niinkuin teitä koulussa ja kotona opetetaan. Heillä oli nälkä, eivätkä he osanneet erottaa pahaa hyvästä, ja pahat ihmiset saivat heidät tekemään pahaa lähimmäisilleen. Heille oli harvoin opetettu lausetta: „rakastakaa lähimmäistänne, niinkuin itseänne”. Ja nyt on jo se aika, jolloin tällaista veljesvihaa oli unohdettava, ja kaikkien lasten pitää olla hyviä toisilleen.

— Entäpä, jos joku poika sanoo minua porvariksi? kysyi Osmo.

— Sinun pitää sanoa hänelle, että se on väärin ja että lapset eivät saa siten nimitellä toisiaan ja olla oikein hyvä ja ystävällinen hänelle.

— Mutta onpahan pahojakin ihmisiä olemassa, väitti Osmo.

— Se onkin kokonaan toinen asia, sanoi äiti. — Pahoja ihmisiä on kyllä olemassa, jotka koettavat myrkyttää hyvien ihmisten mieltä, mutta sellaisillehan ei voi mitään. Ihmisten täytyy kärsiä heitäkin joukossaan ja koettaa tehdä paremmiksi. Jos he taas eivät tahdo tulla hyviksi, niin he pysyvät pahoina ja savat siitä kerran rangaistuksen.

Osmo näytti miettivän tiukasti muuatta asiaa.

— Sanohan äiti, miksi maailmassa on rikkaita ja köyhiä? kysyi hän.

— Siihen on niin monta syytä. Hyvin usein ihmiset ovat laiskuutensa vuoksi köyhiä ja siinä tapauksessa pysyvät he aina köyhinä, vaikkapa heitä alituisen avustettaisiinkin. Työ ja tarmo pelastaa aina ihmisen köyhyydestä. Ja hyvin monet tulevatkin sillä rikkaiksi, että tekevät oikein lujasti työtä. Mutta sitten on sellaisiakin rikkaita, jotka keinottelulla ovat koonneet rikkautensa ja se on väärin ansaittua rikkautta.

— Mitä se keinottelu oikein on? kysyi Osmo. — Minulta kerran koulussa koetti yksi poika keinotella sinun antamaasi rahakukkaroa. Onko se sellaista?

Äiti naurahti.

— Siitä olisi toverisi hyvin vähän hyötynyt, vaikka se ei olisikaan ollut hänelle oikein saatua tavaraa. Keinottelu on sellaista, kun tahtoo elää toisen kustannuksella ja päästä niin vähällä työllä rikkaaksi kuin mahdollista. Jos joku tavara myydään moneen kertaan ja jokainen tahtoo sillä voittaa mahdollisimman paljon, on se keinottelua. Ja sitä on niin monenlaista, mutta puhutaan tästä sitten toisella kertaa. Mene nyt Arvon kanssa marjoja poimimaan ja ole kiltti hänelle.

— Kyllä, minä koetan olla. Mutta sanohan äiti vielä yksi asia minulle, pyysi Osmo.

— No mikä se olisi?

— Ketkä sinun mielestäsi, äiti, tekevät oikeata työtä?

— Kovinhan sinä nyt uteletkin, naurahti äiti. — Oikeata työtä on niin monenlaista. Nämäkin mamiesten työt ovat oikeita ja hyödyllisiä ja opettajanne koulussa tekevät oikeata työtä; ne jotka rakentavat taloja ja häärivät tehtaissa, ja tiedemiehet ja keksijät, jotka työllään onnellistuttavat ihmiskuntaa, ja monet muut.

— Ja merimiehet, sanoi Osmo. — Minä varmasti rupean merimieheksi, äiti. On niin mukavaa, kun saa kävellä laivan kannella ja pääsee vieraisiin maihin.

— Mutta mene nyt ensin marjaan ja muista olla hyvä Arvolle.

— Kyllä, äiti. Enkä minä sano enää koskaan vasikoitakaan punikiksi, lupasi Osmo urhoollisesti.

Arvo oli samanikäinen poikaviikari kuin Osmokin, mutta hirveän äkäinen. Hänet oli ärsytetty äkäiseksi ja epäluuloiseksi. Hänen täytyi saada ensin mieltä, ennenkuin suostui lähtemään Osmon kanssa marjaan.

Puhuessaan sorisutteli poika pahasti ärrää.

— Jos minä lähden sinun kanssasi mar-rljaan, niin sinun pitää olla siivolla minun kanssani; muuten minä mätkäytän har-rltijasi tanter-rlleeseen, sanoi hän Osmolle.

Osmo lupasi olla niin siivolla kuin osasi.

— Mutta osaatko sinä olla hyvä minulle? kysyi hän Arvolta.

— Sepähän nähdään, sanoi tämä.

Se kuului kovin salaperäiseltä Osmosta.

Mentiin aholle, josta ei löytynyt paljon mitään.

— Puoskat ovat vieneet, sanoi Arvo yxskantaan.

— Mitä ne puoskat ovat? kysyi Osmo.

— No etkö sitä tiedä, vaikka kouluakin olet käynyt? Musikoitahan ne ovat.

— Eikös lapsia, huomautti Osmo. Sehän kuuluu kau-
niimmalta.

— Rr-likkailla niitä on vain ja talollisilla, mökkiläisillä
on puoskia ja musikoita ja kakar-loita, sanoi Arvo.

Osmo alkoi hieman valistaa toveriaan.

— Yhden arvoisia ne ovat köyhien ja rikkaitten lapset,
kun vain ovat hyviä toisilleen, sanoi hän.

— Nyt out er-rleyksissä, ei ne yhenar-rlvoisiksi tule mil-
loinkaan, porlvar-lien lapset ja köyhien kakar-rlat.

Osmo katsoi silmät suurina toveriaan. Hän tuntui ole-
van kovin varma mielipiteissään.

— Ei meidän lapsien sovi sanoa porvari. Ei se ole
oikein, sanoi hän ja huomasi nyt Arvon vuorostaan ute-
liaasti tarkastelevan häntä.

— Sanovathan meitäkin köyhiä punikiksi, virkkoi Arvo.

— Isontalon Toivo sanoo minua vielä ynnikiksi ja se pistää
niin pir-rlusti vihakseni.

Osmo katsoi pitkään toveriaan.

— Sinähän kiroat, sanoi hän. — Se on kovin huono
tapa.

— Taitaa olla, mutta kun isä ja äitikin kir-rloaa, niin

siitä on opittu mekin puoskat noituilemaan. Isä noituu syödessäänkin, jatkoi hän.

Osmo tunki ihan vilunväreen selkäpiissään.

— Vaikka isä tekee niin, niin elä sinä enää kiroa milloinkaan, etkös?

Arvo oli äsken tuntenut jostain syystä hyvästyvänsä Osmoon ja hänen teki mieli olla hyvä Osmolle. Osmohan ei pitänyt siitä, että lapset haukkuivat toisiaan.

— Enkä kirloo, lupasi hän. — Jos satun muistamaan.

— Kyllä sitä muistaa, kun oikein tahtoo, sanoi Osmo.

Mentiin toiselle aholle ja siellä oli runsaasti marjoja.

— Etkös sinä sitten olekaan por-rlvar-rli? kysyi Arvo Osmolta.

— En, eikä hyvät pojat ole sitä koskaan keskenään.

— Mutta saattaa sinustakin tulla, kun koulua käyt, arveli epäluuloiseksi kasvanut mökin poika.

— Minusta tulee merimies.

— No ne eivät vissiin ole por-lrvar-rlia, tuumaili Arvo, ja yhä enemmän tunki hän voivansa luottaa toveriinsa.

Osmolla oli siistit ja puhtaat vaatteet ja siinä oli Arvon mielestä kuitenkin hämärä seikka; olikohan tuo toinen tosisaan? Hän huomauttikin siitä toveriaan.

— Minun isäni ja äitini ovatkin ahkeria ja minä saan hyviä vaatteita, sanoi Osmo. — Äiti sanoo, että kun on vain ahkera, niin ei puutu mitään.

— Se on valetta, jurahti Arvo. — Minun isäni ja äitini tekevät aina työtä, mutta meillä puoskilla on vain tällaiset

vaatteet. Porr-rlvarlit ne niin sanovat, että kun on ahkerla niin kaikkea saa, päätteli Arvo. Olihan hän sen niin usein kuullut isän ja äidin sanovan.

Taaskin tuli se Osmolle kiusallinen porvari esille.

— Puhutaan onkimisesta ja muusta, tokasi hän toverilleen. — Oletko sinä käynyt ongella?

— Olen minä käynyt ja saanutkin, oikein isojakin ahvenia. Heinälammessa onkin oikein suurlia volkaleita, kun vain onnistuu saamaan. Yhtenä päivänä oli siellä Ison-talon Toivokin ja kun se rlupeksi tekemään minulle kiusaa, löin minä sitä terlvanahtarlilla päähän.

— Ei olisi pitänyt. . . mitäs siitä seurasi, tuliko tappelu?

— Ei tullut. Ei se Toivo toki uskalla tulla kiinni minuun, semmoinen rluipelo. Kintutkin kuin itikalla. Selkään uhkasi minua annattaa, mutta eipä tuota ole kuullut.

— Tule minun kanssani ongelle, niin ei riidellä, sanoi Osmo. — Mitä se sinulle teki?

— Heitti rlierotuohiseni järlveen.

— Se onkin sitten paha poika, päätteli Osmo. — Silloinko se sinua ynnikiksi sanoi?

— Silloin.

Istuttiin kivellet ja Osmo jakoi äidin antamat eväät; antaen niistä puolet Arvolle.

— Minä annan sinulle marjoistani, kun sinulla on vähemmän, sanoi tämä.

— Kyllä minä vielä saan astiani täyteen, pidä sinä vain omasi.

Arvo söi ja mietti. Pienet aivot ponnistivat kaikkensa, selvittääkseen syyn, miksi Osmolla oli niin makeita voileipiä ja hänen kotonaan syötiin mustaa leipää ja voita ei ollut kuin toisinaan. Osmolla oli kauniit vaatteet, mutta hänen omasta takalistostaan riippuivat riekaleet. Väliin ei ollut housuja ollenkaan.

Jospa sittenkin Osmo on porvarien lapsi, joita kaikkia isä ja äiti vihaavat.

Osmo antoi kuitenkin hänelle voileivistään ja puheli ystävällisesti. Olkoon miten tahansa, Osmo on hyvä poika ja hänelle täytyy olla myöskin omasta puolestaan hyvä. Kaiken tämän vastapainoksi kun ajatteli Toivoa, repäisi kiukku pientä povea. Niinpä Arvo sanoa tokaisikin:

— Toivosta ei tule miestä. Rliivattu on koko poika.

Osmo ihmetteli toverinsa ajatusjuoksua. Mistä hän nyt Toivon sai päähänsä? „Ynnikki” johtui Osmon mieleen ja häntä rupesi naurattamaan.

Arvon epäluulo heräsi.

— Mille sinä naur-rlat? Minulle vissiin.

Poika käänsi kasvonsa pois päin Osmosta ja hänen silmissään välähti pidätetty viha. Noin sitä saatetaan nauraa, vaikka ollaan olevinaan hyviä.

— En minä sinulla naura, sanoi Osmo. Sillä ynnikisanalla vain, kun se on minusta niin hassu.

Arvo ei virkkanut mitään. Ajatteli, että parasta olisi ollut lähteä yksin marjaan. Osmokin saattoi pilkata.

Se tuntui melkein kipeältä ajatella, kun hän oli kuitenkin osoittanut hyvyttä köyhän mökin pojalle.

Osmo kertoi läksyistään ja minkälaista oli koulussa ja Arvo unohti pian mielipahansa. Hänkin olisi tahtonut niin mielellään kouluun, mutta isä ja äiti olivat köyhiä. Ei käynyt koulua ajattelemisenkaan.

Mentiin taas toiselle aholle ja lehmäkarja tuli heitä vastaan. Vihainen sonni möyrysi ja väänsi niskaa pojille.

Osmo pelkäsi.

Arvolla oli nyt hyvä tilaisuus näyttää pelottomuuttaan. Samalla hän tahtoi suojella toveriaan.

— Elä möyrr-rlyä siinä. Kyllä minä näytän sinulle. . .

Arvo otti seipään ja ajoi elukan metsään.

— Se oli Isontalon härkä, selitti Arvo palattuaan. — Minä annoin sille kurlanssia. Rliikailla on nuo hä-rlätkin niin ylpeitä, ettei köyhä tahdo päästä ohi kulkemaan, sanoi hän.

Osmo ihaili Arvon rohkeutta. Hän ei malttanut olla siitä sanomatta Arvolle. Ja sitten jatkoi hän kuin hyvitukseksi:

— Tule vain minun kanssani ongelle.

Kun palattiin, erosivat pojat hyvinä ystävinä.

Arvo hipaisi lakin reunaa Osmolle hyvästiä sanoessaan niinkuin oli nähnyt aikuistenkin tekevän ja huusi vielä hänen jälkeensä:

— Kyllä minä otan sinunkin va-rlallesi onki-rlieroja.

LOKKILUODOLLA.

Kesä, ihana, kouluhuolista vapaa kesä. Rannan pojat, Jaakko ja Lassi, valmistelivat veneretkelle lähtöä. Naapurissa oli muutamia kesälomaansa viettäviä poikia ja heitä oli pyydettyä mukaan.

Lokkiluodolle, selän keskellä olevalle saarelle, oli aikomus mennä ja ottaa onget ja uistimet, padat ja pannut mukaan. Saarella oli vanha verkkomökki ja siinä sopisi nukkua sateella, ja poudalla oli kallio lämmin.

— Eikö oteta vilttejä mukaan? kysyi Jaakko.

— Mitä me niillä, partiolaiset. . .

Jaakko oli viidentoista ja Lassi kuudentoista ikäinen, vahvoja, punakoita poikia. Läksyt eivät liioin tehneet heille kiusaa, ne koulussa ollessa sukaistiin sukkelaan valmiiksi ja sitten pötkittiin kaupungille hurjailemaan.

Väliin tästä hurjailusta saatiin muistutukset ja kerran jo karsseriakin, mutta eihän siitä sen pahempaa kuitenkaan tullut, vaikka äiti oli sanonut usein heille, että he varmaan-kin saavat pian eropassit koulusta rajutensa takia.

Pojat hakivat aina naapurista Jallun ja Mikin toverikseen ja sitten leikittiin intiaanileikkejä ja oltiin sotasilla,

ratsastettiin ja soudettiin selkäluodoille onkimaan jukuri-pääahvenia.

Se oli hauskaa ja siinä ei joutanut mitään huonoa ja nuoruudelle vaarallista ajattelemaan. Illalla oli niin väsynyt, että nukkui heti, ja aamulla juostiin suoraapäätä sängystä järveen.

Ja vaikka joskus leikeissä saatiin pikku mustelmia ja kuhmuja, unohtuivat ne pian. Reippaus ja rohkeus olivat Jaakon ja Lassin ihanteita.

Vaikka äiti joskus hieman kieltelikin keikkumasta, oli hän tyytyväinen pojistaan ja isä vielä sitä enemmän.

„Tulee teistä miehiä, kun vain ette syrjäytä koulutehtäviä”, sanoi hän.

Venheessä oli jo onkivavat ja mustakylkinen pata kekotti keskituhdolla.

— Juoks' hakemaan kahvipannu ja kahmaise kannuun kahvimaitoa, sanoi Lassi. — Minä otan sill'aikaa kastematoja tuohiseen. Tänä päivänä kiskotaan taas ahventen suut vääräksi.

Jaakko juoksi pihaan ja Lassi luikkasi vielä hänen jälkeensä:

— Pyydä äidiltä piparikakkuja ja sokeria.

— Joo, joo!

Kesänaapurit tulivat ja molemminpuoliseksi tervehdyksi kajautettiin aikamoinen sotahuuto. Jaakko juoksi syli täynnä äidin antamaa evästä; kahvipannu lekutti käsi-kynkässä.

— Suolaa ei ole unohdettava, sanoi Jallu, toinen kesänaapureista.

— Sitä on kahmalomitta kontissa.

Oli kohtalainen alahangan tuuli, ja omatekoinen purje nostettiin pystyyn.

Lassi istui vanhimpana perään ja Mikko souteli Jallun kanssa. Jaakko hoiteli purjetta.

Pojat olivat yhtämittaa äänessä. Kuohahteleva nuoruden voima ei antanut aikaa vaikenemaan. Puhuttiin puuta heinää ja pikkukaupungin koulumurre tahtoi väkistenkin tulla totutulla tavalla puheeseen. Siitä oli jo päätetty luopua, mutta kun oikein innostuttiin jostakin asiasta, ei muistettu sitä välttää.

Lassi vaikeni ja näytti miettivän.

— Kuulkaahan pojat, nyt me vihdoinkin lopetamme tämän sekasotkun puhumisen, sanoi hän. — Kun meillä on kuitenkin jotain niin kaunista kuin kirjakieli, ja tässä kielimiehiksi aiotaan, niin nyt tehdään pyhä päätös, ettei enää sanaakaan koulumurretta, eikö niin pojat?

— Olkoon päätetty, sanoivat toiset.

Rannat jäivät taakse ja laine lipatteli venheen laidoissa. Väkevän sininen ulappa huikaisi silmiä. Pojat olivat lukee neet Jack Londonin merijuttuja ja kuvittelivat olevansa etelämerillä. Siitäkös hauska leikki syntyi.

Taival oli kuitenkin merimatkaksi liian lyhyt ja venheen kokka kolahti saaren rantakallioon. Eväät kannettiin kal-

lioluolaan, ettei alkuasukkaat, sammakot ja vesilinnut, niitä löytäisi, ja sitten kiskaistiin venhe kanervikkoon.

— Ja nyt pojat uimaan!

— Ja sitten paahdetaan pinta auringossa ruskeaksi!

— Niinkuin se jo ei ennestään olisi, sanoi Lassi ja kietaistuaan paidan yltään paljasti toisille pojille niin ruskeettuneen ihon kuin tervan.

— Miten sinä olet pintasi saanut noin kauniiksi? kyseivät pojat. — Neuvo meillekin.

Lassi selitti:

— Kun paahdoin päiväkaudet itseäni auringossa, eikä tullut nahka mielestäni oikein ruskeaksi, otin hienoa tervaa ja notkeaksi lämmitettynä vetelin sitä nahkaani ja nytpä se onkin noin kauniin ruskeata joka paikasta.

— Me tervataan kans', innostui Mikki.

— Minä ihmeen aikana sinä nahkasi tervasit? ihmetteli Lassin veli, joka ei ollut toimituksesta tietänyt mitään.

— Silloin, kun sinä olit äidin kanssa kaupungissa käymässä, sanoi Lassi.

— Voi, jos nyt olisi tervaa, niin minäkin saisin nahkani kauniiksi, arveli Jaakko.

— Ei siitä ole puutetta. Venheen kokkatuhdon alta löydät tervakipon. Vedä vain nahkaasi!

— Saammeko mekin tervaa, sano saammeko, pyysivät naapurit.

— Saatte, saatte. Kyllä se riittää kolmelle.

— Pannaan se pataan ja lämmitetään notkeaksi, niinkuin Lassekin on tehnyt, sanoi Mikko.

— Täss' on terva, missä pata?

— Siihen ei panna tervaa, ennenkuin sillä on keitetty ainakin kerran kalaa, sanoi Lassi.

Jaakko tahtoi heti pataa. Syntyi riita ja käsikämmä padasta, jolloin sen mustasta kyljestä saivat riitapuolet nokiläikkiä ihoonsa.

Lassi sai padan ja kiipesi kuuseen ja ripusti sen kuusen oksalle.

Sitten mentiin uimaan.

Lähellä oli pieni saari. Sinne olivat Lassi ja Jaakko jo kerran ennenkin uineet Lökkiluodolta.

— Lähtevätkö pojat saareen? kysyi Lasse. — Mennään etsimään vesilintujen pesiä. Niillä taitaa olla jo pian poikaset.

— En minä taida jaksaa, arveli Mikko.

— Noo, iso poika, ja kyllä me autamme, jos hätä tulee, lupasi Jaakko. Lassi oli ensiksi saaren rannalla. Mikko pääsi sinne lopen väsyneenä.

— Minä en jaksa uida takaisin, sanoi hän.

— No jää sitten tänne, sanottiin arvelematta Mikolle, ja hänen täytyikin jäädä rannalle, kun toiset lähtivät takaisin.

Mikko pui rannalla nyrkkiä ja lopulta jo alkoi möllötää, — Kyllä minä vielä teille näytän, senkin vasikat. Malt-takaahan, kun pääsen saareen, niin revin tukan päästänne.

Päästyään Lökkiluodolle, eivät pojat näyttäneet olevan Mikosta tietävinäänkään. Menivät ongelle ja kun Mikko näki, miten hyvin ahven söi onkea, kiukutti häntä vielä enemmän. Hän karjui äänensä käheäksi ja kuuli, miten toiset vain nauroivat.

Vihdoinkin, kun kalakeitto oli valmis, souti Jaakko häntä noutamaan.

— Minä olisin tullut jo ennemminkin, mutta eivät laske-
neet, sanoi hän. — Nyt jos syövät meiltä vielä keiton kaikki,
hätäili Jaakko.

— Mennään ongelle ja keitetään uutta. Sano Jaakko,
mitä me oikein tekisimme heille?

— Mietitään. Ehkäpä joku keino keksitään, lupasi
Jaakko.

Mikosta tuntui hyvältä, että Jaakko näin asettui hänen
puolelleen, kun kerran toiset olivat käyneet hävyttömiksi.

— Minä tiedän, sanoi Jaakko.

— No?

— Kun huomenna palataan ja lähtiessä uidaan, otat
sinä Jallun ja Lassen vaatteet ja kätket visusti. Antaa hei-
dän mennä Aatamin paidassa kotiin.

— Sinäpä olet mainio keksimään. Niin me teemme.

— Mutta jos pojat alkavat vaatia vaatteitaan? Meitä-
hän he voivat siitä kuitenkin syyttää. Taisi tulla keksi-
tyksi huono keino.

— Niin, ja he saattavat meitä vaikkapa mukiloida eikä se

käy, sanoi Mikko. — Minä en halua tulla peitotuksi. Koe-tetaan miettiä parempi kolttonen.

Jaakko tuijotti venheen pohjaan ja näytti miettivän. Mikko tarkkaili, aloittaisivatko toiset ruokailun, ennenkuin he joutuivat rantaan.

— Pistetään vaatteet venheen kokkaan ja lasketaan venhe tuuliajolle, sanoi Jaakko hiljaa, etteivät pojat kuulisi. — Sit-tenpä saavat uida tarpeekseen.

— Niin me teemme, riemuitsi Mikko. — Mutta ei sanaa-kaan siitä. Ei olla tietävinämmekään koko puuhasta.

Noustiin maihin ja hyökättiin kalapadan kimppuun. Pojat möykyttivät jo mureita ahvenia suihinsa.

— Semmoinen lellipoika olisi saanut jäädä saareen, sanoi Jallu. — Olisimme me auttaneet, jos olisit ruvennut välille jäämään.

— Mitenkä te olisitte auttanut, kysyi Mikko.

— Yksi tuommoinen mies ei paljon selässä paina, virk-ko Lassi.

— Menkää hakemaan luolasta lisää leipää ja tuokaa piimähinkki, komensi Jallu. — Kun me kerran keitonkin kei-timme.

Jaakko ja Mikko menivät.

— Ei saa edes uhkailla mitään, pojat muuten arvaavat, sanoi Jaakko Mikille.

— Eipä ei. Se on siitä hyvä keino, ettei meitä voida epäillä syylisiksi venheen karkaamiseen, sanoi Mikko.

— Entäs, jos vene menee niin kauaksi, ettei pojat saa sitä kiinni? Tämä taitaa olla vähän vaarallista peliä.

— Noo, ei ne lähde sitä takaa ajamaan, jos niin kauaksi ehtii mennä. Ja se riippuu siitäkin, minkälainen on tuuli, arveli Mikko.

— Tuokaa pian piimää ja leipää, huudettiin heille, ja poikien piti jättää neuvottelu sikseen.

— Kyllä se hyvin käy, rohkaisi Mikko Jaakkoa.

— Mikä?

Jallu kurkisti luolan suulta.

— Tuumailtiin tässä Jaakon kanssa yhdessä laskea illalla pitkäsiima, eikä huolia teitä mukaan, koskapa olitte minulle hävyttömiä, sanoi Mikko, eikä ollut muusta tietävänäänkään.

— No menkää vain. Me laitamme Lassen kanssa sill'aikaa oikein komean illallisen, lupasi Jallu.

Päivällisen jälkeen loiottiin kalliolla ja luettiin Kiven Veljeksistä parhaita paikkoja. Julistettiin tarinakilpailu, johon kaikki saisivat ottaa osaa, ja yhdessä arvosteltaisiin tulokset.

Jallun tarina julistettiin voittaneeksi kilpailun ja tästä hyvästynyt Jallu lupasi laittaa oikein suussa sulavan illallisen.

Illalla saivat Jaakko ja Mikko laskea pitkän siiman ja pohtia uudelleen suunnitelmaansa kepposta.

— Mitäs, jos vene menisi niin kauaksi, etteivät sitä pojat

tavoita ja jäädään niin neuvoim kaikki saareen, sanoi Jaakko.

— No ei se mitään. Kylläpähän tulevat hakemaan, kun ei kotiin kuulu ja ahvenia ongitaan muonaksi, sanoi Mikko.

— Niinpä sitten olkoon päätetty, julisti Jaakko. — Ennen uintia jätetään venhe hyvin vähän kiinni kallion laitaan, ja toinen käy sitten sopivassa tilaisuudessa irrottamassa sen ja antamassa sille alkuvauhtia.

Yöksi rakensivat pojat kalliolle hongan pölkyistä nuotion, ja tyveniä vesiä katsellen ja käen kukuntaa kuunnellen nukuttiin.

Aamupäivä meni pitkäsiimaa kokiessa, ja kun se antoi runsaan saaliin, suoritettiin intiaanitanssi kalliolla kalastuksen kunniaksi. Sopisi ylpeillä äideille ja siskoille hyvin onnistuneesta kalaretkestä.

Eilen toimittamatta jäänyt tervaaminen suoritettiin nyt hehkuvassa auringon paahteessa, kun terva oli ensin padassa lämmitetty.

— Hii, miten se kutittaa ihoa, sanoi Mikko.

— Kas, miten hyvin se menee nahkaan, ihaili Jaakko ja Jallu. Olisipa nyt kelvannut näyttää ihoaan kotijoukoille.

— Nyt on parasta hiukan liotella ihoaan, koskapa sitä niin hirveästi kuumottaa, sanoi Jallu. — Murjaanit järveen!

Jaakon ja Mikon sydän takoi kiivaammin, mutta koetettiin olla huolettoman näköisiä kaikesta. Tuuli oli hyvä ja

mantereeseen päin lähtisi vene viilettämään, ja kun se oli toisella puolella saarta, kuin poikien majapaikka, eivät Lassi ja Jallu tietäisi mitään, ennenkuin venhe olisi jo kaukana.

Kevyt venhe jo viiletti kaukana, kun Lassi sen huomasi.

— Voi turkkilainen, kun venhe on karannut! huudahti hän. — Kuka peikkolainen sen kytki niin huonosti.

— No voi sun saksan sakilainen! kivahti Jallukin, ja pojat hokivat sitä samaa kuin toisetkin.

— Lähtään uimaan ja otetaan se kiinni, sanoi Jallu ja alkoi jo vedellä voimakkain ottein selälle.

— Ei sitä tavoita enää minkäänlainen uimari, julisti Lassi. — Nyt on vain otettava selvää, kuka venheen on kytkenyt niin huonosti, että se pääsi karkaamaan. Ja sen minä sanon, että sen ilkimyksen korvat kuumenevat.

Tutkittiin asiata ja tulos oli Lassille masentava. Hän oli viimeksi käynyt veneellä viemässä rantarisuun lisää männynhavuja.

— No koska minä olen joutunut syylliseksi, niin jokainen teistä saa livauttaa minua korvalle, mutta tehkää se kepeällä kädellä, koskapa teitä on niin kovin monta ranskaisijaa.

— Täysi satsi Lassille, ei siinä auta puolustelu, huusi Jallu.

— Mikä mies se semmoinen on, joka pyrkii syntejään pakoon. Korvat tänne!

— Ei muuta kuin pieni livaus vain, oli Mikon ja Jaa-

kon mielipiteenä. — Onhan tässä otettava huomioon lieventävät asianhaarat.

Ja sen sijaan kuin Jallu antoi navakan tillikan Lassille, hipaisivat toiset pojat Lassin korvalehteä hieman vain sormen päällään.

Lassilla oli kiivas luonto, jota hän ei osannut vielä kylliksi hillitä, ja nyt se kuohahti siitä, että Jallu tahtoi kovempaa rangaistusta hänelle kuin toiset.

— Sinä olet sakin jukuripää ja sinua on pehmitettävä, sanoi hän, ja pian kieriskelivät pojat kalliolla ja kanervikossa ankarassa sylirisyssä.

— Tämän piti nyt tulla meidän tähtemme, sanoi Jaakko.

— Ei se pahaa tee Jallulle pieni kuranssaus, sanoi Mikko. — Mitäs ei tyytynyt toisten päätökseen.

Kun nujellus lakkasi, katseltiin mustelmia ja naarmuja, joita oli saatu kanervikossa.

— Tunnustatko saaneesi hassausta ansiosta? kysyi Lassi Jallulta.

— Kyl-lä. Samallahan sitä sait sinäkin, mutta sinun kauemmin tervassa ollut pintasi kesti risujen raapaisuja paremmin kuin minun, sanoi Jallu.

— Mutta mitäs tästä. Pääasia on se, että nyt olemme kuin hiiret loukussa. Sinne meni vielä meidän riitoverien vaatteet. Kuka käskikin meidän niitä venheeseen riisumaan. Se oli noloa, se. . .

— Nyt on jo vene rannalla, sanoi Jaakko, joka oli sen kulkua seurannut.

— Ja pysy siellä. Saamme odottaa, kunnes tulevat sydän kurkussa meitä katselemaan, arveli Mikko.

— Katsotaanpa, mitä meille jäi, sanoi Lassi.

— Pata jäi ja onget, kahvipannu ja sokerit meni veneen mukana, ilmoitti Jaakko, joka oli jo tehnyt tutkimuksen.

— Jäiköhän lierotuohinen edes?

— On jäänyt varmasti. Pistin sen kallion koloon, sanoi Jallu. — Mitäs muuta kuin onkimaan ja ahvenia pataan.

— Tulikin pahuuksenmoinen nälkä siinä tappeluksessa, sanoi Lassi.

— Eihän vain liene siinä nujakassa aapeluksemme, Seitsemät Veljekset, hävinnyt? kysyi Jallu.

— Minä nostin kirjan puuhun, sanoi Jaakko.

Päivä paistoi ja kallio poltteli jalkapohjia. Veneen menetyks ei surettanut liioin. Ainahan keinoja löytyi, kunhan vain aurinko paistoi ja ruoka riitti. Ja sitä taas sai, kun vain heitti siiman kalliolta veteen. Ahvenet hyppivät ihan maan ja veden rajassa.

— — —

Jallu oli mennyt veljensä kanssa puita noutamaan nuotioon ja Lassi kyykötöi kallion reunalla odotellessa ahventa onkeen. Jaakko oli onkineen vähän matkan päässä. Hän nauroi.

— Mitä hörötät? kysyi Lassi.

— Sitä, kun sinulla ei ole vaatteita ja saat yöllä paahattaa itseäsi kuin neekeri nuotiossa.

— Täälläpä ei ensi yötä ollakaan, sanoi Lassi.

— Mikäs auttaa?

— Sepähän nähdään.

Lassi oli löytänyt saaresta muutamia kuivia hirssiä, joista saisi lautan, kun olisi millä se sitoa kokoon. Sitä hän nyt mietti siinä seuratessaan kylläistä ahventa, joka repi syöttä, mutta ei haukannut sitä rohkeammin.

Olisipa vain köyttä, jolla solmiaisi puut yhteen ja sitten vielä purje. Poikien paidoista ja housuista ei sitä taitaisi saada kokoon.

— Mustikoita, hei pojat! kuului toisten huuto metsästä.

Pojat jättivät onkensa ja juoksivat viidakkoon. Mustikat olivat kesän ensimmäisiä heille ja halulla käytiin niihin käsiksi. Siinä vierähtivät tunnit huomaamatta ja päivä alkoi olla illoillaan, kun pojat palasivat kalliolle. Koetettiin onkia, mutta ahven ei syönyt enää.

— Oikeastaan me emme mitään päivällistä tarvitsekaan, kun jokaisen maaru on mustikoita täysi, arveli Jallu.

— Mutta kotiin paluuta meidän olisi pohdittava ankarasti, sanoi Lassi. — Minulla olisi hyvä keino, mutta siinä on yksi niksi.

— Mikä, sanohan?

— Ei ole köyttä. Saaren rannalla on ainakin kahdeksan vankkaa hirttä, ja niistä me voisimme laittaa lauttan, kun olisi vain nuoraa.

— Sitä me saamme Koivunvesoista vaikka kuinka... voimme niillä kyllä sitoa lauttan kokoon, sanoi Mikko ja kimpaisi metsään vitsaksia noutamaan.

— No nyt ei siis puutu muuta kuin kiireesti lautan tekoon, sanoi Lassi. — Sattui vielä niin mainiosti, että puut ovat mantereen puoleisella rannalla. Ei muuta kuin heti purjetta laskemaan.

Puut olivat raskaita ja vaivoin saatiin ne vieritetyksi veteen. Kun lautta oli valmis, aleni jo aurinkokin kaukaisen rannan taakse ja tuuli laimeni.

— Näyttää siltä, että yöksi tulee aivan tyyni, mutta voimmehan soutaa lautta mihin, sanoi Jallu.

— Tahi odottaa aamua, jolloin tuuli kantaa meitä sou- tamattakin, arveli Lassi.

— Millä me soudamme, kun ei ole airoja. Ja sitäpaitsi me palellumme lautalle, kun ei ole vaatteita, sanoi Jallu. Parasta, kun viritämme nuotion ja odotamme aamua.

— Mutta minulla on niin turkkilaisen nälkä, eikä ole enää leipääkään, sanoi Lassi. — Kyllä me lämmintä saamme, kun melomme oikein vahvasti seipäillä.

Mikko oli taas kähminyt verkkomökille ja toi nyt sieltä vanhan sarkapalton, joka kai oli Lassin ja Jaakon isältä joskus sinne jäänyt kalamatkoilla oltaessa. Toinenkin, vielä kuluneempi vanha takki löytyi ja Mikki palasi meluten saaliineen.

— Nyt ei ole enää muusta puutetta kuin tuulesta, riemuttiin.

Sitä odotellen tehtiin nuotio ja jokainen sai nyt koettaa parastaan tarinain kertomisessa, että aika paremmin kuluisi.

Lassi oli huomannut eteläisellä ilmanrannalla pilven kasvavan ja piti sitä silmällä. Kohta alkoikin haapa kalliolla hiljaa humista ja veden pintaan syntyi tummia juovia. Pilvikin etelän taivaalla kasvoi kasvamistaan ja siellä välähti joskus salama.

— Tuliko lautta hyvin kiinni? kysyi Lassi pojilta.

— Tuli varmasti.

Pian alkoivat laineet lipattaa kallion laitaan ja pojat tunsivat selvästi tuulen kiihtyvän.

Nyt lautta irti ja mars matkalle! komensi Lassi. — Tulee pian sade ja silloin ei ole täällä kovinkaan hauskat olot.

Lautta kannatti hyvin. Melottiin tuulen avuksi sauvoimilla, ja lautta eteni rannasta paremmin kuin olisi osattu odottaakaan.

— Tämäpä on suurenmoista! kehasivat pojat. Sarka-viitasta laitettiin vielä purje, ja se lisäsi vauhtia. Jallu sai väliin lainata Lassille takkiressuaan ja onneksi oli tuulikin lämmintä ja se kiihtyi joka hetki. Laineet keinuttelivat jo lauttaa, niin että oli varottava siltä syvyyteen suistumasta.

Ukkonenkin jyrähteli jo ja salamamat valaisivat tummentuvaa taivasta. Vakavina katselivat pojat mantereen rantaa ja vuoroin taakseen, jossa taivas yhä synkkeni. Ulappa kuo-hui jo valkopäälaineissa ja poikien täytyi laskeutua polvilleen lautalle pysyäkseen sillä. Sitäpaitsi täytyi Lassin ja Jallun meloa voimiensa takaa estääkseen kylmää, joka tahtoi väkisinkin puistatella ruumista.

Jyrisi yhä ankarammin, ja Mikko alkoi vetistellä, mutta ei sanonut mitään. Häntä vaivasi se, että oli näin aiheuttanut Jaakon kanssa heille kaikille yhteisen kärsimyksen. Olisi jo pitänyt tunnustaa, mutta Mikko pelkäsi, että hänet heitettäisiin Jaakon kanssa uimaan.

Jaakko oli kovin kalpea. Hän ei miettinyt muuta, kuin että rannalle päästyä on heti tunnustettava asia pojille, vaikkakin he kuinkakin peittoaisivat. Ei mitenkään voisi jättää tunnustamatta. Ja nyt kun sen tekisi, olisi kuransauskin ehkä lievempi, kun pojat olivat väsyneitä.

Ranta oli enää vain noin puolen kilometrin päässä, kun jyrähti entistä ankarammin ja sadepilvi puhkesi. Vettä tuli, niin että romisi.

Pojat luulivat nyt jo voivansa loppumatkan uidakin hätätilassa ja se antoi jälleen varmuuden tunnetta.

— Jopa nyt aivan kaatamalla sataa, sanoi Jallu ja vilu tärisytti pojan leukoja.

— Antaa tulla vain!

— No kyllä minun puolesta vaikka seipäitä. Siinä tämä poika kestää, missä toinenkin, kehaisi Jallu.

Lautta alkoi kolistaa rantakivillä ja odottamatta sen kokonaan rannalle ajautumista pojat kahlasivat maalle. Ei siitä ollutkaan pitkä matka veneelle, joka oli heiltä karannut. Se vedettiin kiireesti maalle ja sitten hurjaa juoksua kotiin. Vaahtopäälaineissa ei viitsitty enää lähteä venhettä soutamaan.

Vasta puolitiessä kotimatkaa huomasivat pojat, että heidän vaatteensa olivat unohtuneet venheeseen.

— Jääkööt!

Peräkkäin paineltiin rantaa pitkin ja pellon poikki oikaistiin suoraan saunaan.

Se oli illalla lämminnyt ja kiuas pohisi vielä, kun sitä vesitti.

— Hei pojat! Nyt otetaan oikein mustalaisen löyly sen retken kunniaksi!

Jaakko ja Mikko tekivät tunnustusta. Kovin heitä vaputti.

— Sitä jo ajattelin, sanoi Lassi. — Kylläpä siitä vielä nahkanne kuumenee.

— Mutta rankaisu pitää toimittaa ihmisiksi, tokaisi Mikko. — Mitäs kiusasitte minua saarella.

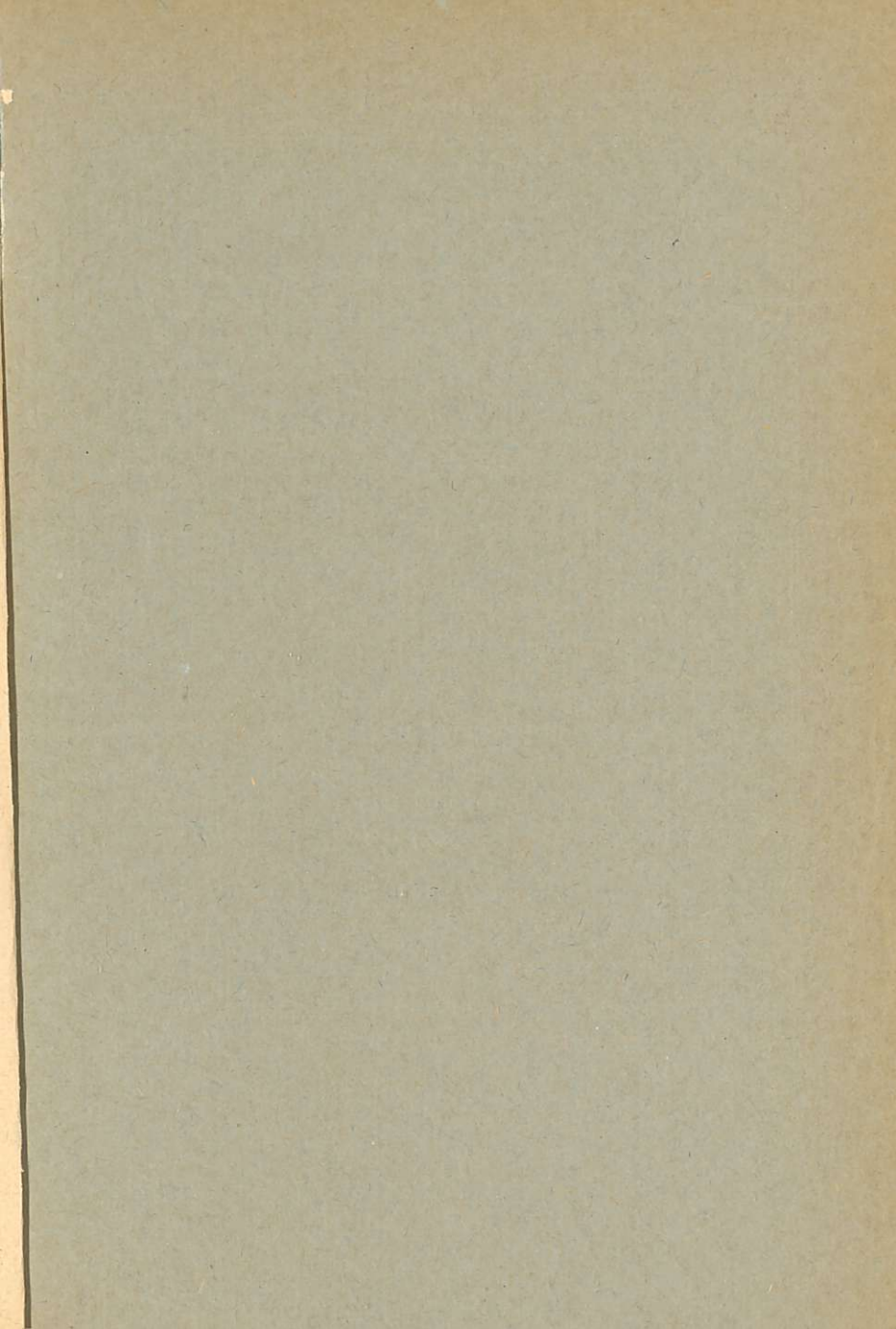
Lassi mietti, että vähällä taitavat pojat siitä päästä, kun kerran hyvin oli seikkailusta selvitty. Ja olihan ollut oikeastaan hauskakkin se lauttakyyti. Seikkailua!

Saunan ovi avattiin ja äidin pää pisti oviaukosta esiin.

— Ovatpahan toki vielä hengissä, sanoi hän. — Minä olen jo ollut niin levoton teidän tähtenne. Tulkaa sitten lapsikullat syömään, kun joudutte.

Lassin olisi tehnyt mieli selvittää matkansa seikkailu äidille, mutta se jäi seuraavaan päivään. Nyt nautittiin löylystä, joka teki kovin hyvää tervaiselle iholle.

Seuraavat teokset ilmestyvät kustannuksellamme:

SOSIALIDEMOKRAATTISIA TULEVAISUUDENKUVIA.

Ihmeellisellä kaukonäköisyydellä kuvaa kuuluisa saksalainen valtiomies Eugen Richter, mihin sosialistiset ihanne-yhteiskuntaopit vievät ja mistä olemme saaneet selviä esimerkkejä nykyajan oloista. Hinta 10: —.

AMERIKAN SANKARI.

Yrjö Washingtonin elämäkerta. *W. Irvingin* mukaan *Alvida Sandberg*. Suomentanut *Lempi Vihervaara*. Washingtonin, „maailmanhistorian merkillisimmän miehen“ elämäntarina, kerrottuna vilkkaasti ja huvittavasti, ilman liikaa historiallista painolastia. Hinta 12: —

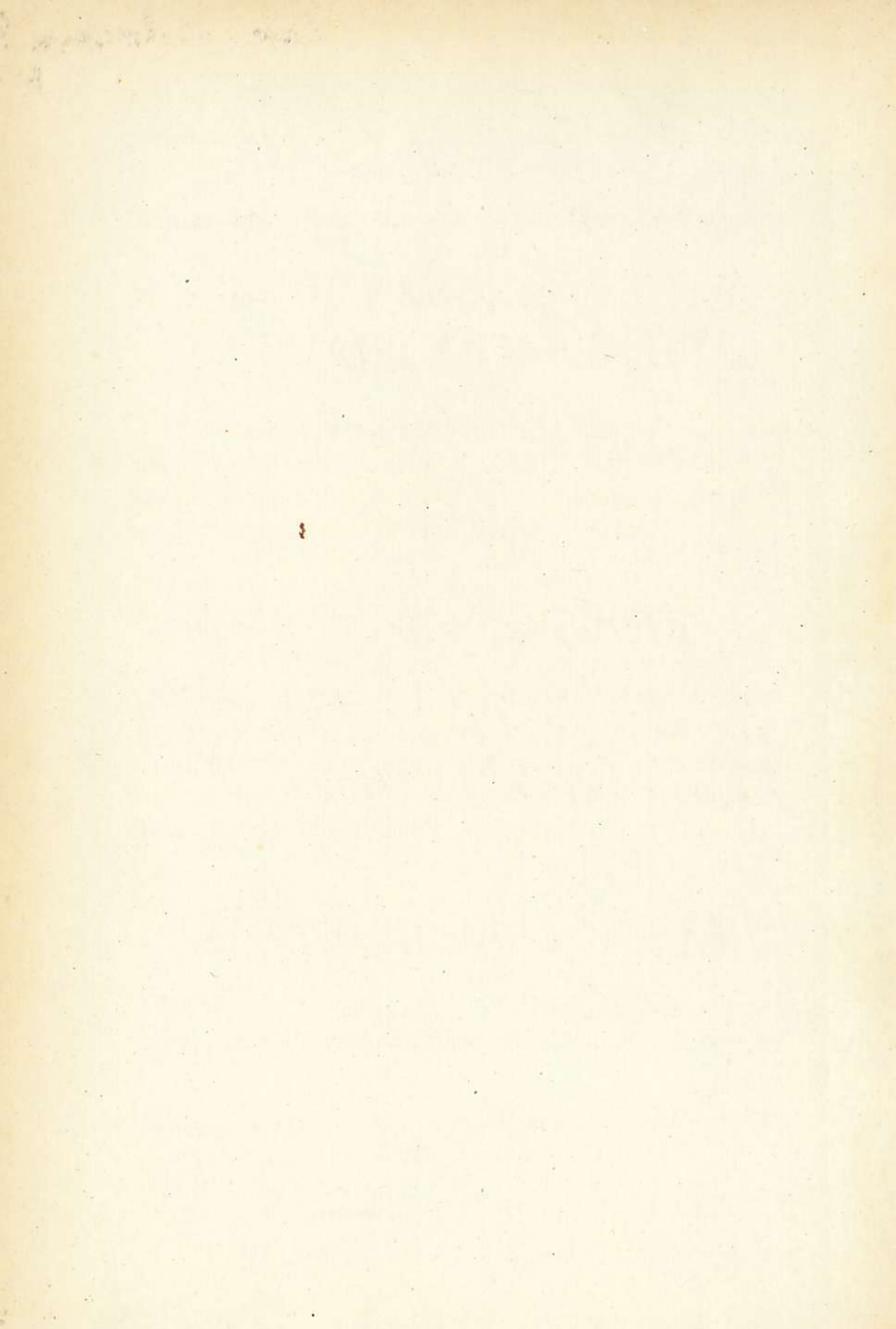
JAPANILAISIA SATUJA.

Suomentanut *Felix Borg*. Vihättäviä satuja, jotka avaavat lapselle kokonaan uuden maailman. Kuvitettu.

Hinta 10 mk.

Suom. lastenkirj. 3.
Korhonen

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 2141

+

